

't Hupke

Nr.156 Lente 2014

In dit nummer

- Tuinvogeltelling 2014
- Bestemmingsplan Noord
- Bengaalse Gier
- Ulvenhoutsebos Sovon inventarisatie
- De Kievit
- Uilenlezing succes
- Roofvogeltelling
- Vete met een vogel
- Ecologische ontwikkelingen
- Natuurgebied De Mark
- Dagje vogelen met Arend Meeuwissen
- Werkgroep stadsvogels
- Bijzondere waarneming; Kruisbekken

**Dit is uitgave nr.156 Jaargang 45
Oplage 300 stuks.**

't Hupke is een uitgave van de West Brabantse Vogelwerkgroep en wordt 4x per jaar toegezonden aan onze leden.

Bank: NL76 INGB 0001 0637 12

Bestuur

Kors Jan Snoeij (voorzitter)
Eric van Damme, (secretaris)
Stefan Vromans (penningmeester)
Willem Veenhuizen,
Ellie Pruiksma, (PR & communicatie.)
Hettie van Lint (coord.werkgroep)

Redactie

Martin van Leest
Jan Benoist
p/a Gaffelstraat 52
4835 AP Breda
redactie@westbrabantsevwg.nl

Vaste medewerkers

Raymond van Breemen
Piet van Iersel
Hans van der Sanden
Willem Veenhuizen
Harry van Vugt

Tekstcorrectie

Henriette Huijgens
Ad Rijnen
Albert de Hoon

Overname artikelen

Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke toestemming van de redactie worden overgenomen.

Website

Aanvullende informatie van artikelen en activiteiten van onze vereniging vindt u op onze website.

www.westbrabantsevwg.nl
www.facebook.com/westbrabantsevogelwerkgroep
Nieuwsbrief/
Westbrabantsevwg.nl

Webredactie

Ellie Pruiksma

Volgend Hupke

Verzenddatum 1 juni
Aanleveren kopij tot 1 mei

Foto omslag

Ed van Zoonen
Ria Lambregts

Vogels voeren

In onze achtertuin hebben we de nodige lekkernijen voor vogels opgehangen. Niet omdat we er nu zo van overtuigd zijn dat de vogels dat op dit moment hard nodig hebben, maar vooral omdat we het zelf zo leuk vinden om dat gefladder vanuit de woonkamer te kunnen bekijken. Er ligt altijd minimaal één verrekijker op tafel om beter te kunnen waarnemen. Het resultaat valt tot op heden nogal tegen. Vorig jaar hadden we veel meer een echt koude winter en zagen we allerlei vogelsoorten op bezoek komen, van Kepen en Sijjes tot Grote Bonte Spechten en Boomklevers. In de zomer hadden we hele hordes Huismussen, die de graansilo in anderhalve dag leegden. Maar deze winter is het tot nu toe niks (ik schrijf dit eind januari) en dat komt niet alleen door het zachte weer. Er is namelijk één vogel die zich zeer frequent vertoont in onze tuin: regelmatig zit er een Sperwer op de schutting te loeren naar mogelijke slachtoffers. Toen we hem voor de eerste keer zagen, vonden we dat heel spectaculair, maar nadat we een aantal keren getuige waren van een flitsende jachtvlucht en vervolgens het plukken en verorberen van een Groenling, een Pimpelmees of, nota bene, een Ringmus, raakte de lol er toch een beetje af. Alsof je het voedsel voor zo'n rover aan het vetmesten bent! En ik weet het, een Sperwer moet ook leven, maar toch jagen we dit sujet de laatste tijd onze tuin uit als we hem zien. Niet dat dat erg helpt, want je kunt toch niet 24 uur per dag je achtertuin blijven bewaken tegen mogelijk ongewenste luchtaanvallen. De voedersilo met traliewerk afschermen tegen de vraatzucht van Kauwen was nog te doen, maar de hele tuin overkappen met een soort gaas, net of traliewerk gaat toch wel erg ver en dat heb ik tot op heden nog maar niet overwogen. De vogels hebben inmiddels ook wel door dat onze achtertuin een potentieel levensgevaarlijk gebied is. En dat zal voor hen waarschijnlijk wel de belangrijkste reden zijn om het aangeboden voedsel in onze tuin links te laten liggen. De zachte weersomstandigheden en het daarmee gepaard gaande voedselaanbod in de vrije natuur doen ongetwijfeld de rest.

Niet zo lang geleden werd onze tuin tot onze vreugde toch nog bezocht door een groepje Staartmezen. Toen we er net voor gingen zitten om ze eens wat uitgebreider te bekijken vloog de groep er weer vandoor, opgeschrikt door een bliksemsnel aanvliegende Pimpelmees! Dit is iets dat we nog nooit hadden gezien. De Staartmezen probeerden het nog wel, maar hadden geen schijn van kans tegen die rondrazende Pimpelmees. Zou dit territoriaal gedrag zijn of is er sprake van een zekere vijandschap tussen verschillende vogelsoorten? We blijven stug volhouden met het aanbieden van vogelvoer. De Sperwer zal misschien zijn jachtgebied gaan verleggen, momenteel is er in onze tuin toch vrijwel niets te halen en wie weet komen er dan wel weer meer bezoekers als de vogels zich wat veiliger gaan voelen.

Kors Jan Snoeij

Er speelt momenteel het nodige rondom bestemmingsplannen. Zo zijn er naar aanleiding van het bestemmingsplan Breda Noord door de West Brabantse Vogelwerkgroep, samen met betrokken andere groene groepen en bij monde van Piet van Iersel, nogal wat kanttekeningen geplaatst. Helaas heeft de gemeente vrijwel alle opmerkingen van de betrokken agrariërs gehonoreerd terwijl het er aan de andere kant op lijkt dat er nauwelijks serieus gekeken is naar onze inbreng. Bijna alle punten die de groene groepen hebben aangedragen, legt de gemeente naast zich neer. Na overleg met een juridisch adviseur zal over deze kwestie beroep worden ingesteld bij de Raad van State. Over beroep bij de Raad van State gesproken ... van het (ook gezamenlijk ingestelde) beroep betreffende de boskamers (Klokkenberg) is de zittingsdatum nu vastgesteld (eind maart). De voorbereidingen voor deze zitting zijn in volle gang en we zijn hoopvol gestemd over de afloop. Het bestuur is blij dat met name Piet van Iersel zich nog steeds voor de volle 100 procent op dit soort kwesties kan en wil storten! Onze vereniging is uitstekend door hem vertegenwoordigd. Bedankt Piet! Overigens, ondanks (of dankzij?) het beroep tegen de bebouwing van de boskamers, is er, na een interventie van de Vereniging Markdal, bij de gemeente een mogelijke bereidheid gevonden het bestemmingsplan alsnog te wijzigen. Daarmee komen andere opties in beeld die mogelijk voor alle partijen acceptabel zullen zijn. We gaan opnieuw met elkaar aan tafel zitten, overigens zonder het huidige beroep in te trekken. Het gemeentelijke Bezoekerscentrum Wolfslaar werkt momenteel aan een centrale 'Groene agenda'. Het is de bedoeling dat daarop alle activiteiten die natuur, groen en duurzaamheid betreffen bij elkaar in één overzichtelijke kalender zichtbaar worden. Een prima initiatief waar we als Vogelwerkgroep graag aan zullen meewerken.

In maart zijn de volgende bestuursleden aftredend: Willem Veenhuizen (biosecretaris), Eric van Damme (secretaris) Ellie Pruiksmá (PR & publiciteit) en Kors Jan Snoeij (voorzitter). Alleen Ellie stelt zich herkiesbaar. Kors Jan blijft voorzitter in afwachting van een kandidaat die het voorzitterschap van hem kan en wil overnemen. Dat betekent dat we op zoek zijn naar nieuwe bestuursleden. De zittingstermijn van bestuursleden binnen de Vogelwerkgroep is statutair vastgesteld op twee jaar. Aan de ene kant is dat misschien een betrekkelijk korte termijn maar aan de andere kant is er ook veel voor te zeggen. Een termijn van twee jaar is een periode die je kunt overzien. Dat maakt de drempel voor nieuwe bestuursleden lager. Bovendien, de 'West Brabantse' is met meer dan 300 leden een geweldige, zeer actieve en gedreven club om trots op te zijn!. Je zou dus mogen verwachten dat de kandidaten staan te dringen om de vertrekkende bestuursleden op te volgen ... Een goede, regelmatige wisseling van de wacht binnen een bestuur brengt bovendien steeds weer frisse inbreng en ideeën.

Kors Jan Snoeij

Be Connected

Er kwam een vraag van een hogeschoolstude(n)te om mee te mogen gaan op een dag watervogels tellen. Zij had ons gevonden op de website. De bedoeling was onderzoek te doen voor een scriptie met als titel "Be Connected" bij een community. Een aansprekende titel kan al een deel van het succes zijn! Vrij vertaald betekent het aangesloten en actief zijn in een gemeenschap of in ons geval zich verbonden voelen bij de vereniging door gezamenlijke interesse.

Wij realiseren het ons dikwijls niet maar wij leden hebben ons verenigd om samen de passie voor of interesse in vogels te delen.

Men kan lid zijn van bijvoorbeeld een voetbal- of kaartclub, wat een aangename tijdsbesteding kan zijn, maar vogelen biedt meer uitdagingen. Men moet eropuit en goed uitkijken want vogels kunnen wegvliegen, er zijn veel soorten en dan ook nog veel vogels met meer dan één uiterlijk zoals jonge en oude, mannen en vrouwen, zomer- en winterkleed.

Men moet bovendien voortdurend studeren in vogelboeken om kennis te vergaren.

Ieder seizoen is weer anders met als hoogtepunt het voorjaar wanneer iedere vogelsoort zijn eigen zang laat horen.

Naar vogels kijken kan een individuele bezigheid zijn maar belevenissen delen kan meer bevrediging geven alleen al door waarnemingen te delen, zodat anderen daar ook kennis van kunnen nemen.

Op verenigingsavonden en tijdens georganiseerde tochten kan informatie worden uitgewisseld die tot vergroting van kennis leidt waardoor men steeds wijzer wordt.

Voor de leden die in een werkgroep actief zijn hebben een vriendenkring opgebouwd waar ook gezelligheid en interesse in elkaar positieve factoren zijn.

Onze bestuursleden en alle andere leden die een deel van de activiteiten organiseren mogen wij dankbaar zijn dat zij vrije tijd beschikbaar stellen om alles in goede banen te leiden.

Biemeeus

Roze Pelikaan in Breda

Op 8 februari 2014 is een Roze Pelikaan neergestreken op de Waterakkers.

Voor Nederland is dit een zeldzame vogel. Het dichtstbijzijnde land waar deze vogel voorkomt is Griekenland. Dus haalde zijn komst het nieuws in het NOS-journaal. Bij een dergelijke waarneming wordt allereerst gedacht aan een uit een dierentuin ontsnapte vogel maar deze droeg geen ring. Veel vogelaars kwamen de Roze Pelikaan bekijken; door 62 personen is de waarneming gemeld.

Ook medewerkers van het Vogelrevalidatie centrum waren aanwezig om te zien of de vogel hulp nodig had. Toen hem een vis werd toegeworpen schrok de vogel daarvan en vloog weg, tot ontsteltenis van de vele aanwezigen en tot teleurstelling van de mensen die nog onderweg waren. De vogel heeft de Asterdplas nog aangedaan en wat rondjes gevlogen boven Breda maar is de volgende dag niet meer teruggezien.

Roze Pelikaan Asterdplas

(Cees Jansen)

Harry van Vugt

Volgens de redactie van Waarneming.nl betreft het ontsnapte exemplaren. Alle waarnemingen zijn daarom op zgn. escape geplaatst (redactie t Hupke)

Geslaagde cursussen in 2013

De basiscursus -Vogels Kijken- en de cursus -Van Vogels Kijken Naar Waarnemen- werden ook dit jaar weer goed bezocht en waren zeer geslaagd.

De 29 deelnemers aan de basiscursus en 25 deelnemers aan de vervolgcursus zijn van vogel-kijker tot vogelwaarnemer bevorderd. En alle deelnemers zijn automatisch lid van de Vogelwerkgroep geworden.

Zo hebben de cursusbegleiters er weer tien donderdagavonden en tien ochtendexcursies op zitten dit jaar.

Enkele opmerkingen van de cursisten uit de laatste cursus geven goed de "klanttevredenheid" aan:

Lesstof is uitstekend, dus geen veranderingen nodig.

Helemaal top. Inhoud en structuur zit goed in elkaar met name de powerpointpresentatie is erg goed.

Niveau van info is hoog. Goede powerpoint-presentatie. Dus: geen klachten. Prima, je moet het toch allemaal op je laten inwerken en vooral veel op pad gaan met ervaren vogelaars.

Goede cursus. Professioneel en met passie gebracht. Bedankt! Natuurlijk zijn er ook enkele aandachtspunten zoals: de excursies in kleinere groepen verdelen en de orde bewaren tijdens de les. Soms is het wat rumoerig door het enthousiasme van de deelnemers. We gaan daar natuurlijk mee aan de slag.

John Frijters heeft tijdig aangegeven dat hij niet meer alle lessen van de cursus - Van Vogels Kijken Naar Waarnemen-wil geven vanwege andere drukke (vogel)werkzaamheden. We hebben hem wel weten te strikken om toch de laatste les over de vogelgeluiden te blijven doen.

De andere lessen worden (voorlopig) overgenomen door Raymond van Breemen en ondergetekende.

Dank aan Hans van der Sanden, Raymond van Breemen, John Frijters, Harry van Vugt, Willem Veenhuizen en niet te vergeten Charles Brosens van het Vogelrevalidatiecentrum Zundert.

Voelt u zich uitgedaagd om ook mee te werken in ons cursusteam, de deelnemers te ontvangen of een excursie mee te begeleiden? Laat het ons dan weten.

Het is bijzonder dankbaar en inspirerend werk.

Jan Benoist coördinator

Excursie Dijkwater en Plan Tureluur

Op zondag 26 januari werd het al ruim voor 9 uur onrustig op de Haagse Markt waar de eerste vogelliefhebbers zich verzamelden voor een vogelexcursie naar Dijkwater en Plan Tureluur. Het waren meest ervaren vogelkenners, maar ook betrekkelijk nieuwe vogelaars zoals Ben, Matty en ondergetekende. Kennismaken, de aanwezigen verdelen over de auto's en op weg, richting Dreischor op Schouwen-Duiveland. Het beloofde een prachtige dag te worden, zonnetje, graadje of 6. Perfecte omstandigheden. En alles onder leiding van Jan Benoist.

Tussen Dreischor en Sirjansland ligt aan de noordkant van het eiland het natuurgebied Dijkwater. Het is een uniek stukje Duiveland met rondom singels, water en schraal grasland in een grootschalig landbouwgebied. Dijkwater bestaat uit een voormalige vaargeul, zanderige oevergronden en hogere schorgronden.

In dit natuurgebied troffen we het met een groot aantal vogelsoorten: Brandgans, Grauwe Gans, Dodaars, Wulp, Kuifeend, Tafeleend, Wilde Eend, Fuut en zelfs, van dichtbij, de Geoorde Fuut. Verder waren er nog te zien Wintertaling, Smient, Blauwe Reiger, Zwarte Kraai en een Buizerd met prooi (Houtduif?) die hij ter plekke uit elkaar trok en opat. En er waren nog Eksters, een laag overvliegende Knobbelzwaan en een Scholekster. Het weer was inmiddels wel wat veranderd. Geen zon, veel wind en wolken. Mutsen en handschoenen kwamen tevoorschijn.

Via het gehucht Beldert reden we vervolgens richting Nieuwerkerk, waar we de provinciale weg naar Zierikzee opdraaiden. Onderweg zagen we Aalscholvers die met gespreide vleugels aan de slootkant zaten. Net voorbij Zierikzee ging het linksaf het Eerste Weegje in en daar lag Plan Tureluur in al zijn weidsheid voor ons. Het natuurgebied kenmerkt zich door vochtige graslanden met inlagen en karrevelden. Hoofdrospelers in de nieuwe natuur zijn de zoute kwel en de hoge waterstanden. De zoute kwel zorgt ervoor dat er honderden plantensoorten

groeien. De hoge waterstanden trekken veel bijzondere vogels zoals de Tureluur aan.

We troffen minstens duizend Brandganzen op het natte grasland, Meerkoeten, Knobbelzwanen, Spreuwen, Kuifeenden, veel Wulpen, Zwarte Kraaien, Dodaarsjes, Scholeksters, Kauwen, Tureluurs, die foerageerden én een die hard roepend dicht aan ons voorbij vloog, Zwarte Ruiters, Bergeend en een vlucht Kieviten. Maar er was nog meer te zien: Grote Zilverreiger en Kleine Zilverreiger, Lepelaar, van dichtbij een Sperwer in vlucht, Smient, Wintertaling en een vlucht Rotganzen. Indrukwekkend!

Het was inmiddels nog kouder geworden, tijd om even op te warmen dus! Voor de lunch streken we neer in café-restaurant De Heerenkeet in Kerkwerpe. We werden, op weg naar de parkeerplaats, verwelkomd door een Wulp die een stukje vlak voor ons uit vloog, een prachtig gezicht! Na een lekkere kop soep en een broodje steeg eenieder weer in de auto voor het laatste stukje van deze vogeltrip. Door enkele ervaren rotten werd regen voorspeld om 15 uur, haast was dus geboden.

Nadat we, naast de al eerder genoemde vogelsoorten, nu ook nog de Kluut, de Middelste Zaagbek en enkele Pijlstaarten en Nonnetjes gezien hadden, liep het richting 15 uur.....waarna het inderdaad begon te regenen. Met een buiging naar een zwerm Goudplevieren namen we afscheid van dit schitterende natuurgebied. Een aanrader! En wederom lof voor Jan Benoist!

Corine Spoel

Kluten

(Chris Schenk)

Fenologie 2014

Wie hoort de eerste Tjiftjaf, wie ziet de eerste Boerenzwaluw of waarom bloeit de Paardenkastanje dit jaar tien dagen later dan vorig jaar? Om hierop een antwoord te kunnen geven is fenologie-onderzoek nodig. Het fenologie-onderzoek bestudeert het verband tussen organische natuurverschijnselen en de meteorologische of klimatologische omstandigheden. Om een betrouwbaar resultaat te krijgen zijn veel gegevens nodig. Als Vogelwerkgroep zijn we vooral geïnteresseerd in de aankomstdatum van de eerste zomergasten. Het fenologie-onderzoek is een onderzoek waaraan iedereen, ervaren of pas gestart met de vogelstudie, mee kan doen. Tenminste, als je de zang van enkele vogels kunt herkennen. Evenals andere jaren ook dit jaar weer de oproep om je eerste waarnemingen van doortrekkers of zomergasten door te geven. Dat kan via waarneming.nl, aan de biologisch secretaris of aan ahsanden@hetnet.nl. Als je wilt weten om

welke soorten het gaat, kijk dan op de website van de Vogelwerkgroep of in 't Hupke nr.154 herfst 2013. De resultaten worden zoals gewoonlijk weer in 't Hupke en op de site van de Vogelwerkgroep geplaatst. Hoe meer waarnemingen er van een soort binnenkomen, hoe interessanter het wordt om de gegevens van meerdere jaren te vergelijken.

Dus daarom de oproep aan iedereen: geef je waarnemingen door! Ook al zou het de tiende waarneming van een Tjiftjaf zijn en vier weken later dan de eerste melding.

Hans van der Sanden

Loslopende honden in de natuurgebieden van Breda

Een brief aan het gemeentebestuur

Op 27 januari 2014 is namens het bestuur van de West Brabantse Vogelwerkgroep een brief gestuurd aan de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders van Breda. Reden is dat er vanuit de werkgroepen signalen kwamen dat loslopende honden vogels verstoren. Met name in de broedtijd kan dit uiteraard ernstige gevolgen hebben.

In de brief schrijven wij, dat er regelmatig mensen door ons (lees: de leden van de Vogelwerkgroep) worden aangesproken; vaak is dat tevergeefs. Wij hebben hierbij behoefte aan meer ondersteuning van de overheid, zoals hondenwachters. Ook vragen wij informatieborden te plaatsen, met uitleg over de biodiversiteit van het bewuste gebied, met de vermelding dat honden aan de lijn moeten. Wij verzoeken tevens om een gesprek, ter verduidelijking en om samen te zoeken naar oplossingen.

Hettie van Lint
coördinator werkgroepen

Het biosecretariaat – 'The Continuing Story'

Op 17 december 2013 waren Hans Berger, John Frijters, Piet van Iersel, Hans en Agnes van der Sanden, Karel Speulman, Willem Veenhuizen, Harry van Vugt en ondergetekende bij elkaar om verder na te denken over het biosecretariaat. Deze 'denktank' was speciaal bij elkaar geroepen om te bezien hoe de archivering van telgegevens die door leden van de Vogelwerkgroep worden ingebracht moet worden ingericht. Vooral natuurlijk om daarna deze gegevens op een goede manier te kunnen raadplegen.

Tot op heden worden vrijwel alle telresultaten door onze leden bij Sovon aangeleverd. Daarnaast bewaren (groepen) tellers in het algemeen ook hun eigen inventarisaties. Het bleek ook tijdens dit overleg weer een moeilijke kwestie om al die gegevens op een eenduidige manier in één archief onder te brengen. En als je al overeenstemming hebt bereikt over de manier van inrichten dan moet er bij alle leden ook de benodigde discipline zijn om de telgegevens, behalve aan Sovon en eventuele andere instanties, ook aan zo'n eigen werkgroepplatform aan te bieden.

Vervolgens hebben we de vraag maar eens omgedraaid: in wat voor situaties zou je nu in zo'n archief willen kijken en hoe kunnen we dat realiseren? De Vogelwerkgroep draait al jaren zonder een eigen centraal archief en onze gegevens zijn daardoor nu niet makkelijk in te zien. In denkbare situaties moeten we dus steeds op zoek naar de juiste bronnen, personen of groepen binnen ons ledenbestand. Bij de mogelijke scenario's die we de revue lieten passeren kwamen we tot de conclusie dat het, zij het met wat moeite,

toch veelal wel mogelijk zou moeten zijn om (een belangrijk deel van) de gegevens ad hoc bij elkaar te brengen. Tevens ligt er een verzoek van de Vogelwerkgroep aan Sovon om leesrechten te verkrijgen van telresultaten die door onze leden zijn ingevoerd. Er is een redelijke kans dat dit verzoek in de toekomst zal worden gehonoreerd.

Dit leidde tot de volgende conclusie van de denktank: *Waarschijnlijk is de hoeveelheid energie die nodig is om een eigen archief op te zetten en blijvend van de juiste (invoer van) gegevens te voorzien een te grote investering ten opzichte van het rendement dat zo'n archief zal opleveren.*

Het advies van de vergadering was dan ook om de mogelijke kans die het Sovon-archief ons kan bieden eerst nader te onderzoeken. Ook daarvoor zullen een aantal gegevens noodzakelijk zijn, te beginnen met een sluitend overzicht van alle inventarisaties die momenteel door onze leden worden uitgevoerd, inclusief plotnummers, atlasbloknnummers, etc. Willem heeft al een dergelijk bestand opgezet en met hulp van Karel zal dit bestand uiterlijk eind januari volledig zijn geactualiseerd. Daarnaast zal Hans Berger samen met Hans van der Sanden kijken naar mogelijkheden om het waarnemingen-archief te optimaliseren.

Kors Jan Snoeij

Sovon 40 jaar

In 2014 bestaat Sovon veertig jaar. Voor 1974 bestond er geen organisatie in Nederland die gericht onderzoek uitvoerde naar alle voorkomende vogelpopulaties. Wel was er het Contactorgaan voor Vogelstudie van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging {KNNV} dat vogelaars vroeg om onderzoek te doen naar het voorkomen van een klein aantal broedvogelsoorten. Een bekend resultaat was de publicatie over het landelijk voorkomen van de Grutto. Ieder jaar kwamen vogelaars van KNNV-afdelingen bijeen om te bespreken welke soorten er geïnventariseerd zouden worden; voorwaarde was dat er iemand beschikbaar moest zijn die de coördinatie ter hand nam. Daarnaast was er het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN) waar ook naar vogels onderzoek werd gedaan. Later is het RIN opgeheven en geprivatiseerd. Het ging over naar Alterra dat alleen tegen betaling onderzoek doet. Al jaren voor 1974 kwam ter sprake dat Nederland rijp was voor een organisatie zoals in Groot-Brittannië, de British Trust for Ornithology (BTO). In 1974 was het zover, de eerste voorzitter was Herman Klomp, de enige medewerker op betaalde basis werd Ray Teixeira. Nederland werd verdeeld in districten waar coördinatoren voor werden gezocht. Jammer genoeg werd onze provincie toen verdeeld in twee districten: west en oost. Beter was geweest west, midden en oost. Tegelijkertijd werd de landelijk dekkende inventarisatie van broedvogels ter hand genomen. Later is er gewerkt aan een atlas voor winter- en zomervogels en een tweede broedvogelatlas. De organisatie is gegroeid en heeft nu een uitgebreide staf. Er zijn veel projecten, waar 8.000 vrijwilligers aan meedoen. Men kan kiezen uit vele telprojecten, afhankelijk van interesse en beschikbare tijd. Na ieder jaar verschijnt er per project een rapport, een goede terugkoppeling voor de

vrijwilligers. De jaarlijkse Sovondag is een hoogtepunt waar veel medewerkers elkaar ontmoeten en informatie kunnen krijgen. Wij kunnen er trots op zijn dat Nederland een organisatie heeft waar vrijwilligers en de vaste medewerkers samen er voor zorgen dat veel bekend wordt over de vogelstand. De regering kan met de gegevens beleid vaststellen en Vogelbescherming kan zo nodig actie ondernemen.

Onze vereniging heeft twee district-coördinatoren geleverd en veel leden hebben meegedaan en doen mee aan projecten als de nu lopende zomer- en winterinventarisatie voor de komende Vogelatlas. Over de vogelstand in West-Brabant is door het bestaan van Sovon veel bekend geworden.

Harry van Vugt

Invasie van de Grote Kruisbek

Wij kennen de "gewone" Kruisbek en de Witbandkruisbek maar de Grote Kruisbek is vrij onbekend omdat deze zelden in Nederland wordt gezien. Deze winter is er weer een invasie van vogels die uit Noord-Europa tot ver uit Rusland komen. De laatste grote invasie was in 1990 en een kleine in 2007. De vogels verlaten hun broedgebied als er te weinig voedsel beschikbaar is: zaden van naaldbomen. Na een invasie blijven er weleens Grote Kruisbekken in Nederland broeden.

De Grote Kruisbek is wat groter dan de Kruisbek maar dat is slecht te zien. Ze hebben een dikkere nek, de ondersnavel is niet gekruist en lijkt op een parkietensnavel. De volwassen man is rood, de vrouw en jongen zijn groen.

Het beste kenmerk is de roep: kuub-kuub. De gewone roep is kiek-kiek. Het vereist enige studie om het geluid te herkennen.

Onder andere in het Chaamse bos zijn er verschillende waargenomen.

Harry van Vugt

Kruisbek

(Ria Lambregts)

Belevenissen in de Doenradestraat te Breda

Wat een winter! Tot op heden is het een van de zachtste van de afgelopen twintig jaar.!

Natuurlijk heeft dit invloed op onze vogelbevolking. Tenminste, bij ons komen er toch minder vogels in de tuin en op het voer dan in andere, 'gewonere' winters.

Als ik in de voorbije weken naar buiten kwam met het voer kwamen onze twee Turkse Tortels al aangevlogen, Maar de afgelopen vier dagen heb ik ze niet gezien of gehoord. Ze zaten beide al zo zielig bij elkaar en zagen er lusteloos uit.....verdwenen? gesneuveld? geen idee. Tot nu toe heb ik nog geen andere Tortel in de straat waargenomen.

We blijven maar een beetje strooien, dan hebben ze allemaal wat zekerheid.

Even terug naar de tuinvogeltelling van Vogelbescherming op 19 januari. Ik telde maar weinig: Houtduif 2, Kauw 8, Vink 1, Koolmees 1, Heggenmus 2, Turkse Tortel 2, Merel 2, Roodborst 1,

Slechts acht soorten, vorig jaar met vorst en sneeuw waren het er dertien!

We geven wat minder strooivoer, maar blijven wel een pindanetje en een enkel vetbolletje weghangen.

Als gevolg van het zachte weer, is een aantal vroege broeders al redelijk op zang. De Heggenmus, met zijn fijne brabbeltje, de Merel met zijn melodieuze, altijd gevarieerde strofen, en de Koolmees met zijn 'fietspompke' zijn al overal aanwezig. En af en toe laat de Pimpelmees zijn hoge 'wekkerlachje' horen.

De laatste dagen komen diverse vogelsoorten een graantje meepikken. Een paartje Groenlingen eet goed van de vetbol en de zonnepitten. Er zitten altijd wel een paar Vinken op de plank en op de grond, scharrelend tussen het gras.

En uiteraard ook hier Kauwen, soms wel 10-15 exemplaren tegelijk. Prachtig die onderlinge strijd en gedragingen binnen hun groep. Ik voer meestal in de ochtend wat grover voer, brood en stukjes overgebleven kaas...dat is zo weg. Het fijnere zaad vinden ze niet zo interessant. De pindanetjes wel, die zijn in een paar dagen leeg.

En, heeft u ze ook gezien, de Kauwen die in groepen van zelfs 700 exemplaren in de schemering doorvliegen naar de dichtstbijzijnde voorverzamelplaats, om later in de avond naar de definitieve slaapplek te gaan? Gezellig dat gekauw onderweg.

Houtduiven zijn altijd wel met twee, soms wel vier exemplaren aanwezig. Op de plank of op de grond komen Kool- en enkele Pimpelmezen elke dag wel even wat halen, evenals het Roodborstje (nog de noordelijke), een paartje Merels en enkele Spreeuwen!

Bekijk die Spreeuw nu eens door de kijker, het liefst met de zon erbij, die spikkels en glanskleuren. Schitterend!

Terwijl ik dit tik, dwarrelt er toch een Turkse Tortel, de tuin in. Na vier dagen afwezigheid nu een prachtig, glad in de veren gestoken individu. Plots komt er nog een bij, een wat donkerder exemplaar. Beide druk, onrustig en snel pikkend van het voer dat tussen het gras ligt. Duidelijk andere individuen dan die van een aantal dagen geleden?

O ja, ik zou het bijna vergeten: toen we onlangs tijdens het koffiedrinken naar buiten keken, zagen we plotseling een Buizerd met wat Kauwtjes erachteraan. Gauw de kijker gepakt. Hij of zij was prachtig met dat heldere licht. Halve cirkels beschrijvend en de Kauwen ontwijkend verdween de Buizerd weer.

Willem Veenhuizen

Tuinvogeltelling 2014

In het weekend van 18 en 19 januari is weer de landelijke Tuinvogeltelling gehouden. Zoals, iedereen wel gemerkt zal hebben was er veel aandacht in het nieuws voor dit onderwerp. Dit jaar hebben meer dan 35.000 mensen deelgenomen aan de telling. Het is inmiddels met de meeste tellers het vogeltelevenement van Nederland. Sedert 2002 wordt het jaarlijks georganiseerd door Vogelbescherming Nederland en Sovon. In totaal werden dit jaar grofweg een half miljoen vogels geteld hetgeen de helft is van vorig jaar. Het zachte weer had duidelijk invloed op de telling. Er werden dit jaar beduidend minder vogels in de tuinen gezien dan in voorgaande jaren. In het buitengebied is door het milde weer nog veel voedsel beschikbaar, waardoor vogels niet genoodzaakt zijn voor hun voedsel naar de tuinen te trekken. Het duidelijkst zien we dat bij de Vink. Ook zijn nog niet eerder zo weinig Spreeuwen gezien. Ook hier speelt het weer een rol: de Spreeuwen zoeken hun voedsel nu in het buitengebied. Tegelijkertijd zie je hun aantal door de jaren heen in de Tuinvogeltelling afnemen, een beeld dat overeenkomt met dat van andere tellingen. Het toont aan dat het aantal Spreeuwen in ons land aan het afnemen is. Hoe dat komt is niet helemaal duidelijk.

De tuinvogeltelling in mijn wijk (telgebied 4817 NP) leverde dit jaar een eerste plaats voor de Kauw op. Dat is ook de vogel die je hier het meeste ziet. Ik merk wel op dat er in 2013 in de wijk geen Huismus in de toptien staat. De volgorde daarna lijkt precies op wat ik in de tuin zie. Dat klopt ook met de overwinterraars uit het boek: *Vogels houden van Breda*. In de onderstaande tabel staan de gegevens van mijn wijkje van de afgelopen drie jaar. Leuk om eens naar de verschillen te kijken. Als er een ? staat is de soort niet eens in de toptien van dat jaar geëindigd en heb ik er dan ook geen gegevens van. Opvallend is de Huismus dit jaar. Ik zag en hoorde hem ook weer in de wijk. Niet in deze aantallen overigens. Mogelijk worden er vergissingen gemaakt in de determinatie van soorten. Een vinkvrouwje is gemakkelijk te verwisselen met een Huismus. Mijn buurman verwisselt bijvoorbeeld Groenlingen en Sijtsjes en zo zijn er meer, denk ik.

Het blijkt toch leuk om mee te doen.

Soort	2014	2013	2012
Kauw	103	116	41
Huismus	62	?	?
Koolmees	57	145	66
Merel	43	96	41
Turkse Tortel	42	?	?
Pimpelmees	40	53	33
Ekster	31	39	?
Houtduif	24	46	24
Vink	20	50	20
Roodborst	20	43	?

Piet van Iersel

Alle begin is moeilijk

Al in de kinderstoel zat er een Kauw op mijn schouder en op mijn tiende ging er een merelvrouwtje met me mee naar school. Als ik dan thuis kwam vloog ze door het open raam naar binnen. Kortom, toen ik jong was waren er al vogels in mijn leven. Ik denk dat dat door mijn vader komt; die was ook veel met de natuur om ons heen bezig. Ik leerde de gewone vogels dus eigenlijk spelenderwijs kennen. Wat ze aten en hoe ze er uitzagen, kwam me als het ware aanwaaien. Nou ja, wat ze aten dat moest ik natuurlijk opzoeken én uitproberen, want de hele buurt kwam met zijn jonge of zielige vogels naar ons toe. We verzorgden ze dan als ze kans op overleven hadden. Later ben ik in het paardenvak terecht gekomen en daarna op het asiel van de Dierenbescherming waar ik lang gewerkt heb. Ik herinner me dat we in een strenge winter Knobbelzwanen hadden verzorgd die broodmager waren en nadat we hen een paar weken hadden gehad waren ze weer helemaal opgeknapt. Vóór we hen uitzetten bij een plasje, zetten we ze eerst in een badkuip. Tot onze verbazing zonken ze als een baksteen. Ze moesten eerst weer leren dat je je als watervogel moet invetten, anders blijf je niet drijven!

Ik had vroeger geen kijker, maar mijn moeder wel. Ze had een Pallaskijker (8x35) die ik nu nog gebruik. Maar er zijn betere heb ik gemerkt, dus als er geld is ga ik een nieuwe kopen. Mijn enthousiasme over vogels is ook te danken aan een oud boek dat ik heb gelezen: "Ik sprak met viervoeters, vogels en vissen" van professor Lorenz uit 1960. Ik heb dat boek nog steeds. Ik las daar veel in. Het boek bevat geen foto's, maar dat was ook niet nodig want ik had de besproken dieren vaak in mijn handen.

Van de West Brabantse Vogelwerkgroep ben ik pas twee jaar lid. Ik heb de beginnerscursus één keer en de cursus voor gevorderden twee keer gedaan. Ze zijn allebei erg leuk en de combinatie van lessen en excursies sprak me erg aan. Ik voelde me ook meteen opgenomen in de groep en iedereen was zo behulpzaam; je kunt al je vragen kwijt en antwoorden krijg je meteen. Er is een goede sfeer. Kortom ik heb er veel geleerd.

Het moeilijkst voor me blijven de geluiden. Het valt niet mee om de vele soorten uit elkaar te houden. Daarom ga ik ook graag met anderen op excursie, daar leer je van. Graag soort voor soort, het geluid bij een plaatje of een echte waarneming in de natuur.

Als ik buiten ben let ik op het habitat waar ik ben. Dat helpt bij het zoeken naar de goede soort. Eerst ook goed observeren zoals John Frijters dat ons heeft geleerd. Als ik de vogelsoort de eerste keer goed zie, onthoud ik dat gewoon. Ik weet waar ik de eerste Kluut, Lepelaar en Hop gezien heb. Zo had ik dit voorjaar een Kleine Bonte Specht in de Dorstse bossen. Uilen heb ik nog nooit in de natuur gezien; om die te zien ging ik naar Zundert. Het vogelopvangcentrum daar is prima om allerlei soorten eens goed te bekijken. Elke vogelwaarneming ervaar ik echt als een cadeau!

Marijke Levy / Piet van Iersel

Bestemmingsplan Buitengebied Noord

In november 2013 is het bestemmingsplan Buitengebied Noord door de gemeenteraad van Breda aangenomen. Het zou dus als definitief beschouwd kunnen worden, ware het niet dat zij die bij eerdere inspraakronden hebben inge-

sproken verder kunnen naar de Raad van State. Daar doet de West Brabantse Vogelwerkgroep aan mee, zij het niet als belangrijkste opponent.

Waarom de gang naar de Raad van State? De provincie Noord-Brabant heeft in haar wijsheid besloten tot een reactieve aanwijzing, dat wil zeggen dat men niet akkoord gaat met het bestemmingsplan. Kort gezegd wil de provincie een ruimer tuinbouw-doorgroeibeeld dan het nu vastgestelde bestemmingsplan mogelijk maakt. Wij zijn het daar niet mee eens. Wij steunen de beperking die door de gemeenteraad was opgenomen in het plan voor nieuwvestiging van glastuinbouwbedrijven en omschakeling naar glastuinbouw. Wij menen dat het vastgestelde plan nog steeds voldeed aan de eisen van de Verordening Ruimte 2012. Hierna zal ik enkele punten die we aanvechten kort toelichten, want als je alle papierwerk rond het bestemmingsplan moet lezen ben je goed zwaar: ik schat zo'n 500 pagina's tekst. (plan MER, toelichting, regels, bijlagen, zie websites van de gemeente Breda.nl en ruimtelijkeplannen.nl)

De Plan-MER (milieu-effectrapportage). Deze bevat naar onze mening een aantal alternatieven die bij een gewone MER worden uitgewerkt en hierin niet. Het blijft bij maximaal benutten van de ruimte in het bestemmingsplan.

Op een aantal percelen aan de oostkant van de A16 is de bestemming zonder nader onderzoek veranderd van Agrarisch met waarden naar alleen Agrarisch, zodat bedrijven die daar zitten veel meer kunnen en mogen.

In het bestemmingsplan wordt de mogelijkheid geschapen om 120 arbeiders op het eigen terrein van de agrariër te huisvesten. We achten dit ongewenst; het lijkt meer op een moderne manier van slavernij dan op een oplossing voor onze harde werkers uit het oosten van Europa.

De mogelijkheden in het plangebied tot het realiseren van teeltondersteunende voorzieningen zijn te ruim. Dat geeft een verrommeld landschap en uiteraard worden de foerageer- mogelijkheden van avifauna en andere dieren ernstig belemmerd. Het gaat dan om plastic kassen, tunnels en andere voorzieningen die gebruikt worden om de planten sneller te laten groeien.

We maken bezwaar tegen de mogelijkheden die in het plan aan de glastuinbouw worden geboden om uit te breiden. Het betreft weliswaar maar kleine uitbreidingen maar alles bij elkaar is in de Plan-MER uitgerekend dat het om 42 hectare uitbreidingen gaat. En dat is toch weer een belangrijk deel van het buitengebied. In de regels van het bestemmingsplan met betrekking tot agrarische hulpbedrijven zijn er teveel mogelijkheden in het Agrarisch gebied met landschappelijke waarden;

We maken bezwaar tegen de landschapskwaliteitsregeling die in het vastgestelde plan is opgenomen. Deze is nieuw bij het plan opgenomen en het is de grotendeels uitgekleurde versie die de provincie Noord-Brabant in haar verordening heeft opgenomen. Hierdoor zijn allerlei aantastingen van het landschap mogelijk en wordt er maar sporadisch aan landschapsverbetering gewerkt.

De regeling met betrekking tot het diepploegen, zoals opgenomen in art. 28.1 van de planregels, is in strijd met het Europese recht en derhalve ontoelaatbaar. Ook kunnen meer paardenbakken worden gerealiseerd dan welkom is. Ze geven met name in de avonduren teveel lichthinder voor de omgeving.

Piet van Iersel

Uit de oude doos, Bengaalse Gier in Dongen

Komend jaar is het al weer voor de elfde maal dat de West Brabantse Vogelwerkgroep de basiscursus Vogels Kijken op het programma heeft staan. Ook de vervolgcursus Van Kijken Naar Waarnemen staat weer op het programma. De lessen die ik met veel plezier mag verzorgen begin ik altijd met een inleiding waarbij ik iets vertel over mezelf, en wanneer ik enthousiast ben geraakt voor het kijken naar vogels.

Steevast vertel ik dan dat een van de eerste herinneringen uit mijn jonge jaren het zien van een Bengaalse Gier in Dongen, was.

In 't Hupke nr.144 in het artikel "Een dagje vogelen met ", geef ik als antwoord op de vraag Wat is je vreemdste ervaring op vogelgebied?

"Dat was toen ik als klein jongetje met mijn vader meeding om naar een zeldzame roofvogel te gaan kijken. Mijn vader had te horen gekregen dat er in de buurt van Dongen een Vale Gier was gezien. Hij vertelde me dat dit zeer bijzonder was en ik werd heel nieuwsgierig naar die vogel. Onderweg kwamen we in een file terecht en ik werd steeds zenuwachtiger omdat de vogel er waarschijnlijk niet meer zou zitten. Ter plaatse aangekomen zagen we een grote groep mensen staan die van zeer dichtbij naar de roofvogel stond te kijken. Wat bleek; het was een Bengaalse Vale Gier ontsnapt uit de dierentuin!".

De Bengaalse Gier broedt in India, Pakistan en Zuidoost-Azië.

Afgelopen cursus (najaar 2013) Van Kijken Naar Waarnemen, waarbij ik eerder beschreven introductie hield, kwam tijdens de pauze Ben van Loon naar mij toe.

Ben vertelde mij dat hij destijds ook naar de gier was wezen kijken en dat hij daar zelfs foto's van heeft gemaakt.

De eerstvolgende les had Ben de foto's (zwart wit) bij zich.

Op de achterkant stond het jaartal 1971. Nader onderzoek destijds wees uit dat het hier ging om een Bengaalse Gier die ontsnapt was uit een dierentuin in Duitsland. Het zeldzame dier trok destijds enorm veel belangstelling. Vooral in de weekenden was het filerijden tussen Dongen en Tilburg en de toenmalige Rijkspolitie had grote moeite om de grote toestroom van 'toeristen' in de hand te houden. Naar schatting meer dan 60.000 mensen namen een kijkje bij de gier. Na enige tijd hebben boeren de gier gevangen en overgedragen aan de toenmalige dierentuin in Tilburg. Ook hier is Ben het dier gaan fotograferen.

Samenvattend

Op het moment van het schrijven van dit artikel (jan 2014) zijn de vogelaars van Nederland in de ban van de Bruine Klauwier, Sneeuwuilen en de Sperveruil. Hele hordes fotografen en vogelspotters trekken eropuit om deze vogels te zien. Zelfs de televisie doet hier verslag van. Het soorten jagen is niet alleen van deze tijd, zoals blijkt uit de massale belangstelling voor de Bengaalse Gier destijds. Dat ik toen een soortenjager was kon ik als zesjarige aan de hand van mijn vader niet weten.

Bengaalse Gier Dongen januari 1971 (foto Ben van Loon)

Bengaalse Gier dierentuin Tilburg 1971 (foto Ben van Loon)

Bronnen:

<http://dongen.nieuws.nl/nieuws/20131004/Unieke-geluidsopnames-bij-Je-bent-een-Dongenaar-als>

't Hupke nr.144 Lente 2011, Een dagje vogelen met Raymond van Breemen, door Martin van Leest

Raymond van Breemen

Het Ulvenhoutse Voorbos; de Sovon-methode

Inleiding

Toen ik in 2010 met pensioen ging dacht ik: laat ik mijn vrije tijd eens nuttig besteden, bijvoorbeeld met het inventariseren van een natuurgebied. Als je in Breda woont is er daar maar één natuurgebied dat een speciale bescherming geniet en dat is het Ulvenhoutse Voorbos. Het is een Natura2000-gebied omdat er bijzondere planten voorkomen zoals de bosanemoon en de witte rapunzel. Teneinde deze soorten meer kansen te bieden is Staatsbosbeheer (SBB) bezig met kappen in het bos. Na twaalf jaar geen bosbeheer wordt er nu weer gekapt. Het waterschap had al eerder maatregelen genomen om de grondwaterstand te verhogen door het plaatsen van enkele stuwen. Het gevolg is dat het bos soms ten gevolge van regen een grondwaterstand kent tot in de wortelzone. Kortom er zijn veel veranderingen in het biotoop te verwachten.

Doel

Het doel was een echte inventarisatie te doen volgens de Sovon-methode en deze resultaten te vergelijken met die uit het verleden. Dit om te zien of het kapwerk invloed zou hebben op de broedvogels. Een mooi doel, maar of het ook zou lukken was voor mij de vraag

Pimpelmees

(Ria Lambregts)

Methode

In 2011 en 2013 ben ik achtmaal in het bos geweest, merendeels in de vroege ochtenduren en een enkele keer in de avond teneinde ook de uilen te horen. Van Bart Weel (SBB) kreeg ik gelegenheid om via de site van Sovon de gegevens in te voeren, zoals dat bij een BMP-plot hoort. In 2011 heb ik het westelijk deel van het bos gedaan. Toen heb ik zelf nog kaartjes gemaakt en die per keer in het veld ingetekend. Ik schreef alles op van Koolmees tot Havik, met de bekende of zelf gekozen afkortingen of symbolen. Er zitten zoveel vogels dat je kaartje soms helemaal vol staat. De eerste keren schreef ik alles door elkaar en daardoor soms op de kop of zijwaarts: ik hield de kaart in de loopprijs, dan weet je makkelijker waar je bent. Dat is een van de moeilijkste delen van het onderzoek, op natuurlijk de vogelsoorten na. Daarvan moet je het geluid goed kennen. Je moet weten waar je staat en weten waar de roepende of zingende vogel zit. Dat moet op de kaart

komen. Soms zitten ze op zichtafstand en de andere keer hoor je er een verderop roepen, zoals de Boomklever of Havik bijvoorbeeld. In 2013 heb ik het kaartmateriaal geprint via de website van Sovon en heb ik het oostelijk deel van het bos gedaan. De website geeft de mogelijkheid om of een kaart te maken in zwart-wit of kleur of een luchtfoto. Maar dan ben je er nog niet. Niet alle zwarte lijnen blijken paden, soms zijn het waterlopen of sloten. Kortom, het valt nog niet mee om je direct goed te oriënteren. Maar goed na drie à vier wandelingen lukt het prima. Ik tekende ze dat jaar netjes in dezelfde richting (noord boven houden bij het schrijven) wat het verwerken makkelijker maakte. Als ik ze ingevoerd had dan streepde ik ze door, zodat tenslotte alle kaartjes, die ik in het veld had gemaakt, waren verwerkt. Dan volgt nog een auto-clustering en heb je de resultaten te pakken.

Let op: het invoeren in het BMP-bestand kost ongeveer evenveel tijd als je in het veld nodig hebt! Je moet weer kijken 'Waar zet ik welke stip?' Gebruik ik de ingezoomde kaart of kan ik met de hele kaart op het scherm werken? Je gaat er dan vanuit dat je de stippen zo zet dat bij autoclustering het allemaal goed komt. Bij deze methode wordt gewerkt met de 'fusie-afstand'. Die kan soms wel meer dan honderd meter bedragen, waaruit volgt dat een fout van de plaatsbepaling van tien of twintig meter niet ter zake doet. Niettemin zijn elkaar uitsluitende waarnemingen van het grootste belang net als het vinden van een nest (bij de Grote Bonte Specht bijvoorbeeld).

Daarnaast heb ik ook de waarnemingen van waarneming.nl bekeken. Dat is verstandig en nuttig omdat anderen die het bos bezoeken er op andere tijden zijn dan jij, maar ook bijzondere soorten horen of zien. In mijn geval bleek het om de Middelste Bonte Specht en de Bosuil te gaan. Zelf weet ik dat ik de Appelvink nogal eens mis en wellicht ook de Goudvink met zijn simpele geluid. Een zingende Vink mis je niet gauw.

Om historische gegevens te krijgen ben ik bij SBB in het archief gaan zoeken. Dat leverde twee rapporten op. Een van Bureau Waardenburg: Broedvogels van Staatsbosbeheerterreinen in West-Brabant in 2004, door M.L. Braad e.a. en een ander van Sovon: Broedvogels van het Mastbosch, Ulvenhoutse Bos en Strijbeekse heide/Goudberg in 1989 door Ton Eggenhuizen. In beide rapporten staan kaarten met de territoria. Die kon ik dus tellen en zien wat de verschillen met mijn gegevens waren. Er bleven maar een paar soorten over die zowel nu door mij als toen zijn gevonden. Dat komt omdat van de algemene soorten in 1989 geen kaarten zijn gemaakt.

Resultaten en discussie

In 2011 heb ik de volgende toptien van soorten gevonden:

SOORT	AANTAL
Winterkoning	28
Merel	22
Roodborst	18
Koolmees	16
Zwartkop	13
Zanglijster	12
Pimpelmees	11
Boomkruiper	11
Houtduif	10
Tjiftjaf	10

Onderzoek + inventarisaties + verslagen

Opmerkelijk is dat de Merel en Winterkoning het meest talrijk zijn van de 26 soorten die hier broeden. Tot meest zeldzame waarnemingen behoren de Gaai en de Staartmees, telkens maar met 1 territorium. De waarnemingen van Buizerd, Goudhaan en Spreeuw voldeden niet aan de Sovon-criteria.

In 2013 heb ik de volgende toptien van soorten gevonden:

SOORT	AANTAL	SOORT	AANTAL
Winterkoning	30	Zwartkop	12
Merel	23	Tjiftjaf	11
Koolmees	19	Boomklever	9
Roodborst	15	Zanglijster	8
Vink	15	Pimpelmees	8

Ook in dit jaar staan Winterkoning en Merel bovenaan op de lijst van de 23 soorten die ik heb gezien. De Vink is nu meer gezien dan de Zwartkop. Zeldzame waarnemingen waren: Matkop, Groenling en Goudvink.

Vergelijking met oude waarnemingen.

Zoals al gezegd zijn in het verleden meerdere inventarisaties gedaan in het Ulvenhoutse Voorbos. In de tabel zijn de gegevens waar mogelijk vermeld.

Soort	1989	1996	2004	2011/ 2013
Boomkruiper	13	41	20	17
Boomklever	10	10	16	14
Grote. Bonte Specht	?	16	8	12
Koolmees	?	?	44	34
Zanglijster	?	13	8	20
Merel	?	?	36	42

Hieruit is te lezen dat er bij deze vogelsoorten geen grote veranderingen zijn opgetreden, behalve dan bij de Boomkruiper. Die was in de jaren negentig jaren kennelijk talrijker dan nu. De Zanglijster doet het ook goed zo te zien. Anders is het met twee andere soorten.

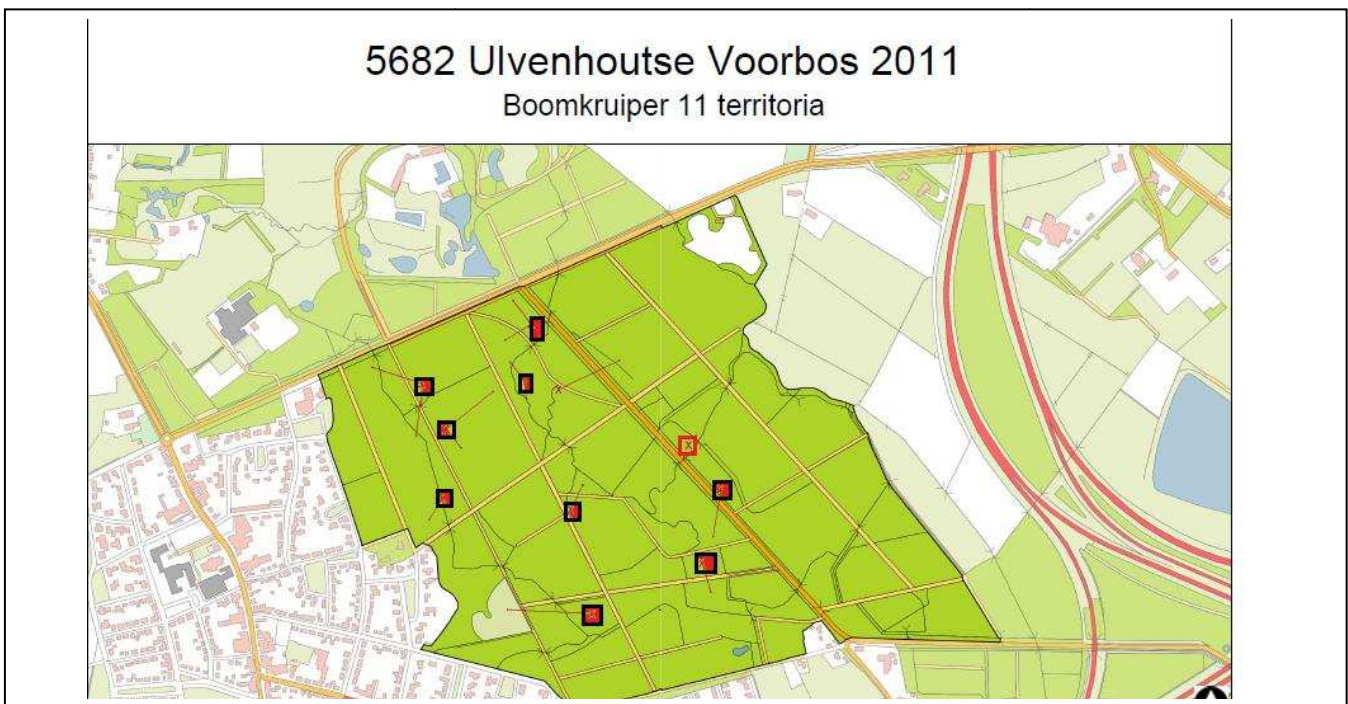
Zo werden van de Grauwe Vliegenvanger in 1989 nog 29 territoria vastgesteld in 2004 waren er dat nog 12 en ik heb er nu niet één gezien of gehoord. Van de Appelvink werden in 1989 nog 5 territoria vastgesteld in 2004 slechts 1 en ik heb er nu geen gezien of gehoord. De achteruitgang van de Grauwe Vliegenvanger is landelijk, maar de Appelvink blijft stabiel. Beide soorten zijn echter moeilijk te horen en te zien. Ik kan ze natuurlijk gemist hebben, maar ze staan ook niet op waarneming.nl. Dat geeft toch te denken zou je zeggen.

Om te weten of ik soorten heb gemist heb ik ook nog bij waarneming.nl gezocht naar waarnemingen die ik over het hoofd zou kunnen hebben gezien. Daaruit komt het volgende lijstje voor 2011 (tussen haakjes de data waarop ze gezien zijn en op waarneming.nl gezet): Fluiter (25-4), Bosuil (juli doodgereden), Kleine Bonte Specht (2-4, 27-3, 3-3), Middelste Bonte Specht (11-7, 27-3, 3-3, 15-2), Matkop (15-2), Zwarte Mees (27-3), Buizerd (niet in auto clustering?) Voor 2013 zijn dat de volgende soorten: Middelste Bonte Specht (2 en 13 -3) en de Kleine Bonte Specht (21-3 en 19-6). Je zou dus kunnen zeggen dat deze soorten ook tot de broedvogels kunnen behoren.

Conclusies

Het kost een hoop tijd om zo'n inventarisatie te doen. Alles bij elkaar denk ik zestig uur eraan gewerkt te hebben. Ik heb het effect van het openkappen niet gemerkt. Ik denk de nachtelijke bezoeken mogelijk in andere tijd van het jaar te moeten doen: voor de Bosuil bijvoorbeeld. Het kan ook zijn dat ik moeilijk te horen soorten gemist heb zoals: Grauwe Vliegenvanger, Appelvink en Goudhaan. Autoclusteren is snel en simpel. De website van Sovon is erg behulpzaam. Doe er je voordeel mee. Het is erg leuk om zo'n BMP plot te doen en ook de resultaten te kunnen interpreteren.

Piet van Iersel

De Kievit, *Vanellus vanellus*

De Kievit is een echte voorjaarsbode. Afhankelijk van het weer balst het mannetje al begin maart boven onze weiden. Zijn luchtacrobatiek is niet uitsluitend een uiting van plezier in het leven maar dient ook ter verdediging van het door hem afgebakende territorium tegen concurrerende seksegenoten. Ook de instinctieve nestbouw van het mannetje vindt al plaats als er nog geen vrouwtje in het broedterrein te bekennen is. Kieviten zijn ijverige nestproducenten. De kuiltjes die de mannetjes maken noemt men terecht 'draainesten' of 'hanennesten'.

Hoe te herkennen?

De Kievit kent u hopelijk wel: de groene tot paarse glans op de grijze ronde vleugels, de zwarte borst en kuif. De kuif van het mannetje (haantje) is groter dan die van het vrouwtje. In Engeland noemt men de Kievit vanwege zijn brede ronde vleugels 'Lapwing'. Een enkele keer wordt er een Kievit gezien met een afwijkende kleur. Zo werd op 13 mei 2013 een gedeeltelijk leucistische (oftewel witte) Kievit gezien op de Bleeke Heide bij Chaam. Kieviten hebben een indrukwekkende baltsvlucht waarbij ze als acrobaten door de lucht buitelen. Dag en nacht maken ze een mauwend geluid wat soms lijkt alsof ze hun naam roepen "kiewiet". De jongen zijn echte nestvlinders. De Kievit, een plevierensoort, is een uitsluitend Europees-Aziatische broedvogel. Hij broedt in grote delen van Europa. Het Spaanse broedgebied echter, ten zuiden van de Pyreneeën, sluit niet aan en vormt een geïsoleerd gebied. Het Aziatische broedgebied sluit wel aan op het Europese broedgebied. Buiten de broedtijd vormen Kieviten grote groepen. Tijdens het voedsel zoeken vertonen ze het kenmerkende plevierenloopje. Een paar snelle stappen naar voren, wat voedsel oppikken en dan weer een paar snelle stappen en voortdurend uitkijken naar iets eetbaars. Naar schatting broeden er nog altijd 250.000 paren in Nederland. Rusland is het enige Europese land met meer Kieviten.

Het biotoop

De Kievit maakt zijn nest op zeer uiteenlopende terreinen: cultuurgronden (weilanden en akkers), duinen, dorre en vochtige heiden, moerassen met voldoende droge plekken en zelfs vliegvelden. Het terrein waar wordt genesteld moet een korte niet te gesloten vegetatie hebben zonder opgaande begroeiing. In ons land werden de grote hoeveelheden grasland het vaakst als broedterritorium gebruikt. Inmiddels is duidelijk dat tegenwoordig de graslanden wel als aasterrein worden gebruikt maar steeds minder vaak als broedterrein. Een groot deel van de Nederlandse Kieviten broedt tegenwoordig op akkers en dan vooral op maïskkers. Op de akkers heerst een, in vergelijking met weilanden, langere rustperiode voor wat betreft de werkzaamheden. Daardoor zijn de uitkomstchansen van de legsels groter dan op de graslanden. De juveniele Nederlandse Kieviten vinden overwinteringsgebieden in Frankrijk en op het Iberisch schiereiland. Een klein deel trekt naar Noord-Afrika. De volwassen Nederlandse Kieviten overwinteren voor een deel in Groot-Brittannië, de rest in West-Frankrijk, Spanje en Portugal. In de trektijd en de winter wordt ons land bezocht door Kieviten van elders. In juni en juli komen de vogels uit Noord-Duitsland en Centraal-Europa, in september tot en met november trekken grote aantallen Kieviten uit Oost-Europa en West-Rusland door, later gevolgd door de Kieviten uit Fenno-Scandinavië. Een deel van deze Kieviten

blijft 's winters hangen in ons land. Een vorstperiode doet ze echter alsnog besluiten naar zuidelijker streken te trekken. Is de vorstperiode van korte duur dan keren de vogels na de dooi-inval vrijwel direct weer terug. Ook buiten de broedtijd is ons land belangrijk voor de Kievit. De ruitijd kost veel energie. Anders dan bij de juveniele, ruien bij de adulte Kieviten ook de slagpennen. Toch kunnen ze tijdens de rui blijven vliegen. Dit in tegenstelling tot eenden en ganzen die alle vleugelveren gelijk ruien. In het najaar worden tijdens de trek soms grote groepen waargenomen: dit najaar 2000 te Werkendam op 29-8-2013, 1300 te Heiningen op 11-10-2013, 600 te Breda, Rooskensdonk, op 3-11-2013, 1000 te, Woensdrecht op 9-11-2013 en 2000 te, Werkendam op 11-11-2013. De voorjaars trek duurt veel korter dan de najaars trek. De beste kievitgebieden vinden we in ons land in Friesland, Noordwest-Overijssel, Noord-Holland en de veengebieden van Utrecht en Zuid-Holland. Het is opvallend dat er, in tegenstelling tot? de Grutto, op de zandgronden in Oost- en Zuid-Nederland talrijke Kieviten voorkomen.

(Ed van Zoonen)

Diët

Het voedsel bestaat voornamelijk uit van de bodem opgepikte ongewervelde diertjes. Een nadeel van het broeden op akkers is dat er zowel voor de jongen als voor de ouders meestal betrekkelijk weinig voedsel is te vinden. De gezinnen trekken dan ook vaak naar nabij gelegen gemaaide of begraaide graslanden. In oude vochtige graslanden (20 jaar of meer) leven meer regenwormen dan in pas gescheurde of opnieuw ingezaaide graslanden. Kievitkuikens eten hoofdzakelijk ongewervelde diertjes die op of vlak boven de bodem leven. Daarnaast zoeken zij in halfverteerde koeienvlaaien naar mestkevers en larven van wapenvliegen. (Gruttokuikens zijn veel actiever in hun gedrag en jagen op insecten die zich hoger op in de vegetatie bevinden). Een kievitkuiken heeft 4000 prooien per etmaal nodig om te kunnen overleven. Voedselgebrek is dan ook een belangrijke doodsoorzaak bij de kuikens.

Het eerste ei

Voor het leggen van de eieren kiest het vrouwtje één van de door het mannetje gemaakte nestkuiltjes uit. Het bebroeden van de eieren is hoofdzakelijk de taak van het vrouwtje. De totale broedinspanning is verre van gelijk verdeeld over de seksen. Het vrouwtje neemt hiervan gemiddeld driemaal zo veel tijd voor haar rekening als het mannetje.

In Friesland bestaat een lange tijdserie betreffende de vondst van het eerste kievitsei. Vanaf 1897 werden daartoe waarnemingen gedaan door verschillende onderzoekers. Sinds dat jaar heeft het Nederlandse weidelandschap grote

veranderingen ondergaan en is ook het klimaat geleidelijk veranderd. In de reeks van meer dan honderd jaar zijn duidelijk effecten te zien van temperatuur in de late winter op de eerste eivondst. Hoe warmer hoe eerder het eerste ei, maar ook na natte winters werd het eerste ei eerder gevonden. Als het warm is leggen de vogels niet alleen eerder, maar ook minder synchroon. De effecten van klimaatsvariabelen verklaren het grootste deel van de variatie in eileg, maar boven op deze effecten is er nog een kleine vervroeging in de loop der jaren. Deze zou veroorzaakt kunnen worden doordat Kieviten ook hebben gereageerd op veranderingen in de landbouw, zoals betere ontwatering en vroeger maaien. In een eerdere studie lieten Beintema et al.(1985) al zien dat de gemiddelde datum waarop jonge Kieviten in de periode 1910-1975 werden geringd, twintig dagen naar voren was verschoven. Deze verschuiving is gelijk aan de vervroeging van de maaidatum. Er wordt gesuggereerd dat vogels hier hun legdatum op hebben aangepast. Die vervroeging van de gemiddelde ringdatum is echter een direct gevolg van het maaien: late broedsels leveren nauwelijks nog jongen op. Het lijkt er op dat Kieviten wel sterk reageren op klimaatsfactoren. Ze lijken echter hun legdatum niet direct aan te passen aan deze veranderingen in de landbouw. Een aanpassing aan de veranderende landbouwmethoden is moeilijk, omdat Kieviten de maaidata niet kunnen voorspellen wanneer zij hun eieren leggen. De gegevens wijzen erop dat het broedsucces thans onvoldoende is om de sterfte van volgroeide vogels te compenseren. De huidige intensieve landbouw speelt een belangrijke rol bij het lage broedsucces. In Friesland mogen nog van 1 maart tot 1 april kievitseieren worden geraapt met toestemming van de grondgebruiker. In de rest van ons land is dit verboden.

Weidevogelbescherming nuttig of noodzaak?

Weidevogelbescherming vormt de basis van het in stand houden van de weidevogels. Veldervaring en onderzoek tonen aan dat deze broedende vogels geen schijn van kans hebben wanneer de ploeg of maaibalk verschijnt. Op percelen waar geen nestbescherming plaatsvindt sneuvelt minimaal 95 procent van de nesten. In het voorjaar van 2013 zijn door het werk van weidevogelbeschermers in Noord-Brabant ongeveer 4000 nesten gevonden en beschermd. Mede door de late bewerking als gevolg van het koude voorjaar zijn vele legsels succesvol uitgebreed en werden er veel jongen gezien. Van de 4000 nesten is driekwart uitgekomen. In de Lage Vugtpolder zijn enkele

mensen actief bezig met weidevogelbescherming. Binnen de Vogelwerkgroep is een weidevogelbeschermingsgroep actief in de Haagse Beemden. De leden zijn in het voorjaar wekelijks te vinden in de polder om vast te stellen waar zich de nesten kunnen bevinden. Voor de eerste bewerkingen gaan plaatsvinden worden de gevonden nesten op de graslanden gemarkeerd en de nesten op de akkers in mandjes gelegd en gemarkeerd. De nesten op de akkers worden in mandjes gelegd om snel te kunnen handelen bij de verschillende bewerkingen (mesten, ploegen, eggen, zaaieren en onkruidverdelging door bespuitingen). Een goed contact met de boeren is belangrijk. Zij geven aan de groep door wanneer er bewerkingen plaats vinden. Aangezien dit niet op vaste dagen plaatsvindt is het belangrijk dat de vrijwilligers over redelijk wat vrije tijd beschikken. Nestbescherming biedt voor de gevonden nesten meestal de enige kans op overleving. Nestbescherming helpt dus, al kan een markering predatoren de weg wijzen naar de nesten. Helaas vallen hierna de jonge Kieviten vaak nog ten prooi aan landbouwmachines. De boeren kunnen zogenaamde beheersovereenkomsten afsluiten. Die zijn gericht op bescherming van de weidevogels bijvoorbeeld door het uitstellen van de eerste maaidatum. Na een succesvol broedseizoen met veel jonge vogels hebben de vrijwilligers het idee dat ze hun tijd nuttig hebben doorgebracht met de weidevogelbescherming en een steentje hebben bijgedragen aan het behoud van de weidevogels in onze omgeving. Interesse om daaraan deel te nemen? Zie de website van de Vogelwerkgroep.

Hans van der Sanden

Literatuur:

Atlas van de Nederlandse Vogels. SOVON 1987
SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000
Atlas van de West-Brabantse broedvogels 2007. Samenwerkingsverband Westbrabantse Vogelwerkgroepen. NPN media, Breda
Vogels houden van Breda. 2009 West Brabantse Vogelwerkgroep
Archief West Brabantse Vogelwerkgroep.

(Ed van Zoonen)

Uilenlezing een succes

In het kader van de Vier jaargetijden van Wolfslaar was het tijd voor de winterlezing. Voor diegenen die het nog niet weten: er is een samenwerkingsverband van het IVN Mark en Donge, de KNNV-afdeling Breda, en onze eigen West Brabantse Vogelwerkgroep waarbij lezingen en excursies georganiseerd worden door leden voor leden. Elk jaargetijde is er een lezing met daarbij een excursie. Het gebied Wolfslaar staat daarbij centraal. De herfstlezing en excursie hadden we inmiddels achter de rug. Nu was er de winterlezing, met als onderwerp uilen.

Dus toog ondergetekende, met man, op een milieuvriendelijke manier naar de Wegwijzer, waar de lezing gehouden werd. We dachten op tijd te zijn, echter de zaal was al goed gevuld en we moesten genoeg nemen met een plaats ver achteraan. Uilen staan in de belangstelling bleek wel uit de opkomst, zo'n negentig mannen en vrouwen (je leest het goed, niet alleen vogels worden geteld) waren aanwezig.

Spreker was Martin van Leest. Martin is coördinator van de uilenwerkgroep van onze vereniging dus wie kon deze lezing beter geven dan hij. Het was even schuiven met de stoelen maar uiteindelijk had iedereen een plaats gevonden en kon de lezing beginnen. Uit zijn verhaal, en zijn portretten, bleek dat Martin al erg lang met uilen bezig is. Zijn eerste ontmoeting met een uil, de Steenuil, toen hij nog maar een brakkie was, heeft erg veel indruk op hem gemaakt. Ook latere eerste ontmoetingen met andere soorten uilen staan nog in zijn geheugen gegrift, bleek uit zijn presentatie.

Martin had, ondersteund door mooie foto's en tabellen, veel te vertellen over uilen en het is dan ook onmogelijk om hier even de inhoud van de lezing neer te zetten. Er bestaan vele soorten uilen, daar kwamen wat foto's van voorbij. De Sneeuwuil en Sperweruil werden door de meesten wel herkend, wat niet zo gek is gezien de media-aandacht de laatste tijd. Maar het herkennen van de andere niet algemene soorten was wat moeilijker. De echte kenners haalde je er zo uit.

Maar de lezing ging over de normaal voorkomende uilen in Nederland: Steenuil, Kerkuil, Ransuil, Bosuil en een beetje over de Velduil en de Oehoe. Er werd verteld over hun leefwijze, hun prachtig aangepaste verenkleed waardoor ze bijna geluidloos kunnen vliegen, in welk biotoop ze voorkomen, hun menu (de meeste uilen eten voornamelijk muizen, heel veel muizen) het aantal eieren per broedsel, het aantal broedsels per jaar dat ze krijgen. En we hoorden over zwervers, plaatsgebonden soorten, over de zintuigen (bijvoorbeeld hun zeer goede gehoor). En over de aantalsontwikkeling. Die wordt beïnvloed door natuurlijke oorzaken waar de mens weinig invloed op heeft als een goed of slecht mastjaar (een goed mastjaar wil zeggen dat er veel eikels, beukennotjes etc. zijn waar muizen van profiteren) en de strengheid van de winter (als er veel sneeuw ligt kunnen ze niet bij hun voedsel komen). Maar onze menselijke activiteiten hebben de meeste invloed op de aantallen. Er is veel veranderd in de uilenwereld. Hun leefomgeving, het landschap, is drastisch veranderd in de laatste helft van de vorige eeuw. Het kleinschalig agrarisch gebied heeft plaats gemaakt voor het grootschalige. De nestgelegenheid is afgenomen, alles wordt tegenwoordig goed geïsoleerd. Gaten in gebouwen, waar bijvoorbeeld de Kerkuil graag gebruik van maakt, worden dichtgemaakt. Het gebruik van pesticiden heeft een slechte invloed gehad. Om

nog maar te zwijgen van de uitbreiding van het stedelijk gebied en de verkeersslachtoffers op de snelwegen. Door dit alles zijn veel soorten sterk achteruit gegaan eind vorige eeuw. Gelukkig zijn er beschermingsmaatregelen getroffen waar onze mensen van de uilenwerkgroep aan meegewerkt hebben (en nog steeds aan werken): nestkasten werden opgehangen, wilgen (waar Steenuilen ook graag in broeden) werden geknot. Dat heeft resultaat gehad. De aantallen van Steenuil en Kerkuil hebben zich nu gestabiliseerd. De stand van de Velduil is, zoals met veel veldbroeders, helaas dramatisch slecht en ook met de Ransuil gaat het niet goed.

Er zijn ook succesverhalen, ik vermeldde al de stabilisatie van de aantallen van Steenuil en Kerkuil. De Oehoe broedt tegenwoordig al op verschillende plaatsen in Nederland. En ook de Bosuil heeft zich vanuit de Veluwe in de loop van de jaren steeds verder verspreid over Nederland.

Uilen zijn niet gemakkelijk waar te nemen en de tips die we kregen om de kans ze te zien te vergroten waren zeer welkom. Ze laten hun sporen na, poep en braakballen. Er werd verteld waar ze graag vertoeven. En op bepaalde tijden van het jaar laten ze zich horen. Voor het echte inventariseren speelt men geluid af en wacht of er gereageerd wordt. Ik vraag me dan wel af hoe je weet dat je ook niet een recorder hoort omdat iemand verderop ook aan het zoeken is met behulp van geluid.

Verder kregen we een kaart te zien van Breda en omstreken met de locaties waar de uilen allemaal gespot zijn.

Eigenlijk was de tijd te kort. Martin had nog veel meer te vertellen. Het afspelen van de geluiden van de verschillende uilen werd bijna vergeten. Gelukkig was er een oplettende bezoeker, zodat we toch nog de verschillende roepjes van de verschillende soorten gehoord hebben. Ik denk dat iedereen genoten heeft en met een hoop informatie naar huis is gegaan. De uitbater was ook wel tevreden vermoed ik, gezien het aantal consumpties dat voorbij kwam. Veel vogelliefhebbers houden nogal van trappist viel mij op, ik heb nogal wat trappistenglazen vol voorbij zien komen en leeg zien teruggaan. Ik vond het in ieder geval zeer boeiend en leerzaam. En op het eind was het ook nog gezellig aan de bar. Diegenen die er niet waren hebben wat gemist.

Inmiddels heb ik, echt waar, braakballen van een uil gevonden met behulp van de kaart die er getoond was. Nu moet ik ze nog gaan uitpluizen.

Op naar de lezingen over de lente. Die gaan over de voorjaarsflora en vogelgeluiden en worden gehouden op 12 april om 13.30 uur in het bezoekerscentrum Wolfslaar, met aansluitend een excursie. Ze worden gegeven door respectievelijk Erik van der Hoeven en John Frijters. Gaat dat horen, gaat dat zien!

Hannie van Gils

Bosuilenexcursie

Als vervolg op de uilenlezing werd daags erna op vrijdagavond 31 januari in het Ulvenhoutsebos een uilentocht gehouden. Maar liefst 60 mensen namen hier aan deel. Op 3 verschillende plaatsen werden Bosuilen gehoord.

De tocht werd geleid door Raymond van Breemen en Martin van Leest.

Martin van Leest

Verslag roofvogeltelling 2013

Leden van de West-Brabantse Vogelwerkgroep trokken in het weekend van 14-15 december het veld in voor de tiende editie van de jaarlijkse telling van overwinterende roofvogels in West-Brabant.

Onderzoeksgebied

Globaal omvat het onderzoeksgebied West-Brabant ten noorden van de snelweg A58 (Bergen op Zoom - Breda) en ten westen van de A27 (Werkendam - Breda), inclusief de Biesboschpolders en de uiterwaarden van de Maas tussen Geertruidenberg en Waalwijk. Daarnaast werd er ook weer geteld ten zuiden van Breda, op de Bleeke Heide en op Vliegbasis Gilze-Rijen.

Methode

Op 14 en 15 december werd in de open natuurgebieden en het agrarisch gebied van Noordwest-Brabant een integrale roofvogeltelling uitgevoerd. De meeste tellers gebruikten daarbij de auto maar direct ten noorden van Etten-Leur werd vanaf de fiets geteld. Het hele landschap is nauwgezet afgespeurd met kijkers en telescopen waarbij speciale aandacht werd geschonken aan bosranden, solitaire bomen, weidepalen en hoogspanningsmasten. Alle aanwezige roofvogels werden op kaarten ingetekend. Met name voor de gebieden waar geen roofvogelgroepen actief waren, zijn aanvullende waarnemingen gebruikt van waarneming.nl.

Weer

Het weer was op beide dagen zeer zacht voor de tijd van het jaar. Het was redelijk bewolkt met op beide dagen af en toe de zon. Zaterdag 14 december was de temperatuur 4-5°C met windkracht 3. De dag erna, 15 december, was het iets warmer, de temperatuur liep op tot 8°C met windkracht 2-3.

Resultaten

In totaal werden er 310 roofvogels waargenomen, verdeeld over zeven soorten. De Buizerd werd het vaakst gezien (totaal 218). Tevens is hij de meest verspreide roofvogel. Hij werd in vrijwel alle atlasbokken (5x5 km) waargenomen, ook in het stedelijk gebied. Voorbeelden hiervan zijn het Zaartpark en de Krogt in Breda. De Buizerd is minder vaak waargenomen dan vorig jaar. Dit kan te maken hebben met een aantal afgesloten gebieden. Zo zegt Gert Bouwmeester: "De resultaten in de polder ten westen van Werkendam zijn niet vergelijkbaar met voorgaande jaren, omdat deze polder grotendeels ontoegankelijk is geworden voor auto's door alle grondwerkzaamheden en wegafsluitingen". Daarentegen zegt Ad Willemen over de Vliegbasis Gilze-Rijen: "Doordat een gedeelte nieuw is ingericht hebben we veel meer zicht op afstand dan andere jaren, vooral richting Molenschot (west) in dit geval." Van de Havik werden 12 exemplaren waargenomen en van de Sperwer 14. Beide roofvogels werden met name in het halfopen cultuurlandschap gespot. Dit lijkt logisch omdat ze jagen vanuit de dekking (en omdat er vrijwel niet geteld is in de meer gesloten bosgebieden). De Blauwe Kiekendief was met 7 stuks minder goed vertegenwoordigd dan in december 2012. Er zijn 39 Torenvalken gespot, 17 stuks minder dan een jaar eerder. De Slechtvalk krijgt steeds meer voet aan de grond in ons West-Brabantse landschap. Met 18 exemplaren brak deze soort het record van de voorgaande roofvogeltellingen. De Slechtvalk is bijna in heel het

onderzoeksgebied waargenomen. Voor deze vogels is er in ieder geval voldoende te eten gezien de grote groepen watervogels die binnen het onderzoeksgebied voorkomen. Deze soort gaat het wat betreft voor de wind, iets wat niet gezegd kan worden van de Torenvalk die een echte muizenspecialist is. Waarschijnlijk kunnen er onder optimale weersomstandigheden zelfs nog meer Slechtvalken gezien worden. Bij wind verkiezen ze in zeer open gebieden vaak een zitplaats op de grond en dan kunnen ze eenvoudig over het hoofd worden gezien. Daarnaast werden er door boswachter van Staatsbosbeheer Thomas van der Es 2 adulte zeearenden waargenomen. De in april geboren jongen zijn niet gezien.

Tabel 1. Getelde aantallen roofvogels tijdens vijf wintertellingen

	dec-09	dec-10	dec-11	dec-12	dec-13
Bruine Kiekendief	1			2	
Blauwe Kiekendief	8	3	3	15	7
Havik	8	6	8	12	12
Sperwer	9	7	12	12	14
Buizerd	212	136	211	284	218
Ruigpootbuizerd		1			
Torenvalk	50	22	41	56	39
Smelleken	1			1	
Slechtvalk	11	6	7	15	18
Zeearend				2	2
Rode Wouw				1	

Dankwoord

Een telling als deze is alleen mogelijk met de inzet van velen. Graag bedanken we Rien van den Avoort, Harrie Aarts, Jan Benoist, Cor en Toos Borghouts, Gert Bouwmeester, Ger Duijff, John Frijters, Bas Gerrits, Hannie van Gils, Piet van Iersel, Petrina Jansen, Arnold Klaren, Kees van der Krift, Ellie Koreman, Martin van Leest, Marijke Levy, Ad Pruyssers, Wilma Rasink, Willem Veenhuizen, Herman Vissenberg, Harry van Vugt, Jan Willem Wijnhoven en Ad Willemen voor hun bijdrage. Tevens danken we de waarnemers die door het invoeren van hun waarnemingen op waarneming.nl hebben geholpen om het overzicht compleet te maken.

Met speciale dank aan stagiair Roy Matthijssen, vierdejaarsstudent Natuur, Milieu en Ruimte, voor het maken van de kaartjes en voor het meewerken aan het verslag.

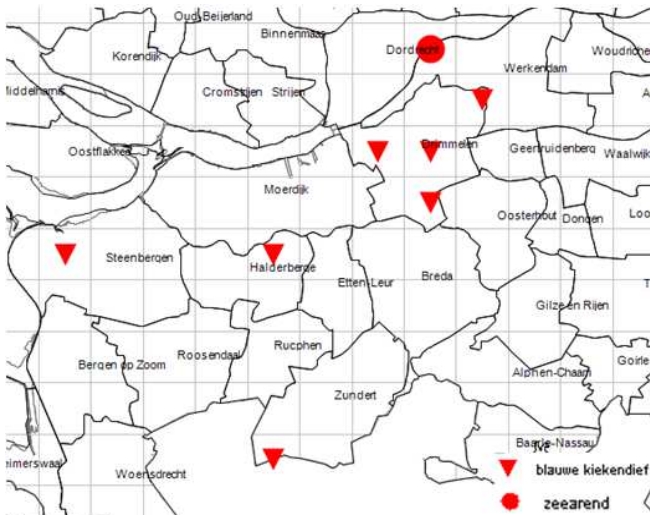
Verspreidingskaarten (volgende blz.)

Kleine stip	= 1
Middelgrote stip	= 2-3 (Buizerd 2-4)
Grote stip	= ≥ 4 (Buizerd ≥5)

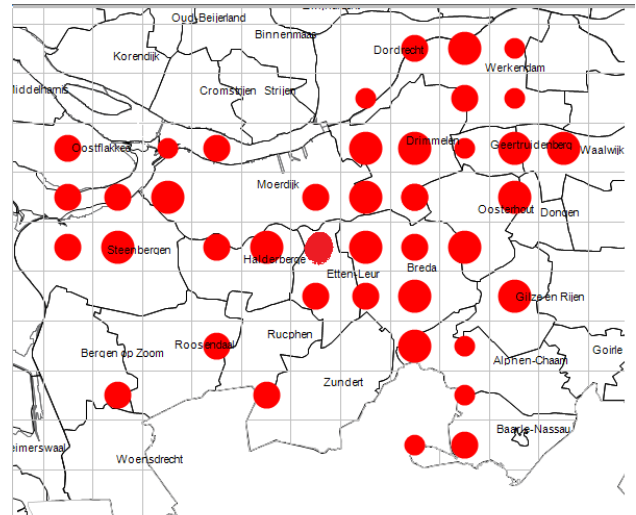
Raymond van Breemen

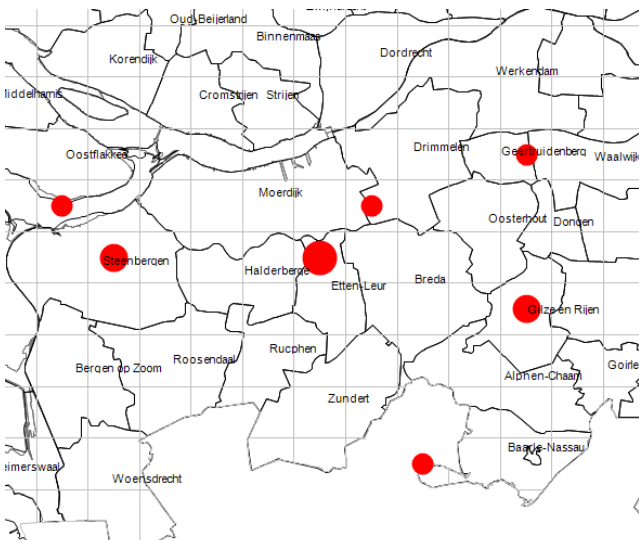
Onderzoek + inventarisaties + verslagen

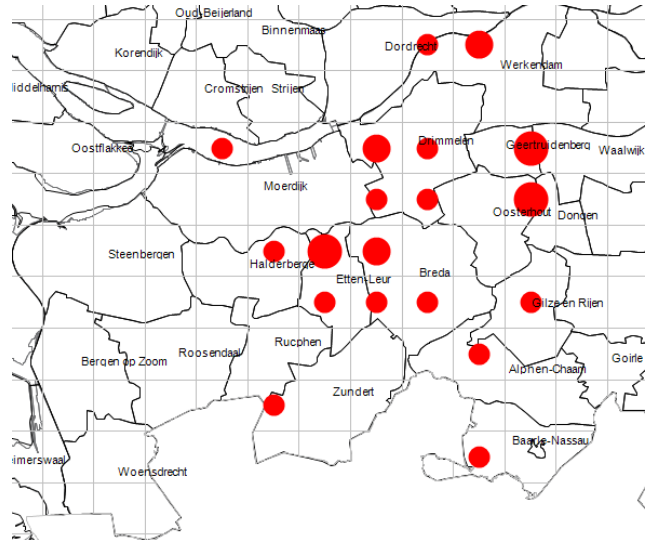
BLAUWE KIEKENDIEF 2013 ZEEAREND 2013
 TOTAAL 7, MAX. PER ATLASBLOK 1 TOTAAL 2, MAX. PER ATLASBLOK 2

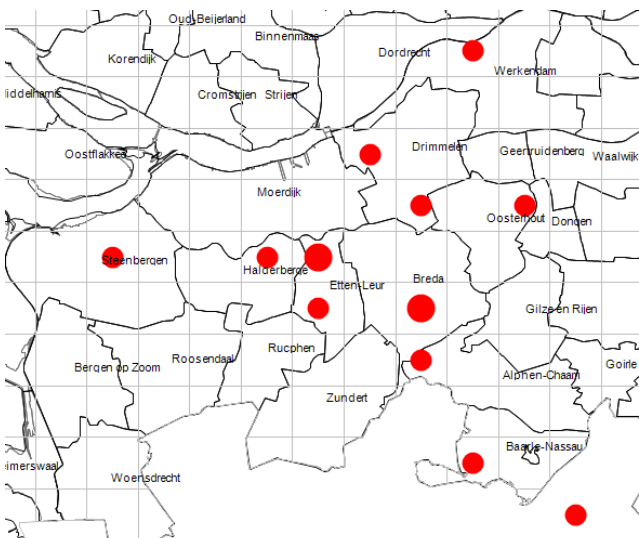
BUIJERD 2013
 TOTAAL 218, MAX. PER ATLASBLOK 26

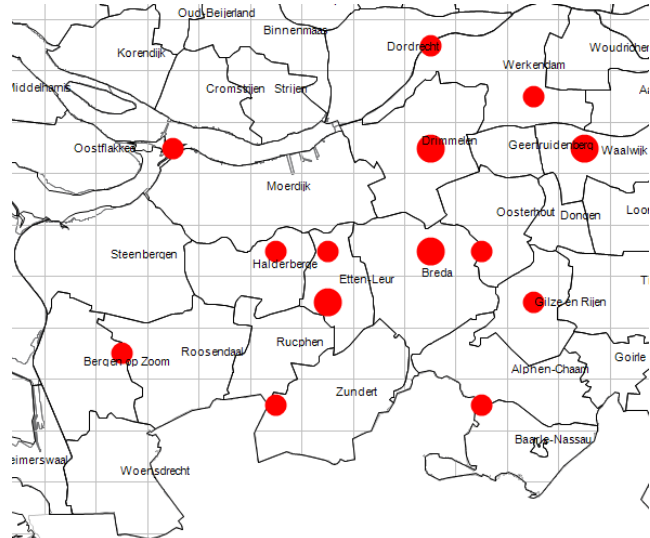
HAVIK 2013
 TOTAAL 12, MAX. PER ATLASBLOK 4

TORENVALK 2013
 TOTAAL 39, MAX. PER ATLASBLOK 6

SPIERWER 2013
 TOTAAL 14, MAX. PER ATLASBLOK 2

SLECHTVALK 2013
 TOTAAL 18, MAX. PER ATLASBLOK 2

Vete met een vogel

Wat een genot moet dat zijn: vogelaars die maar liefst drie soorten Spechten bijna dagelijks kunnen waarnemen. Vogelaar vindt alle spechten bijzonder; ze zijn – afhankelijk van de specifieke soort – te benoemen als koddig, vrolijk, geheimzinnig en zeer zeker geldt voor alle soorten: opvallend en eigenzinnig. Welke vogelaar geniet immers niet intens van het geroffel in het voorjaar, de verschillende roepen van Zwarte Specht, Groene Specht en Grote Bonte Specht. En vaak is het een hartenwens van de Vogelaar om tijdens een vogeltocht de Middelste Bonte, Kleine Bonte of Draaihals waar te nemen. En wie er dan nog geen genoeg van heeft reist af naar verre landen om een glimp op te vangen van de daar inheemse soorten. Welk een geluk Vogelaar daar dan ten deel valt is vaak met geen pen te beschrijven. Na afloop wordt er op zo'n bijzondere waarneming menig glas gedronken.

Hier in het bos wordt Vogelaar in de zomer hartstochtelijk begroet door de vrolijke lach van de Groene Specht die lijkt te roepen: "Ha, ha, ben je daar weer, mooi weertje vandaag, ik heb er zin in". Wat verder het bos in klinkt de kri-kri roep van de Zwarte Specht. "Zoek me dan, ik zie jou wel, zie jij mij ook?". Ook deze vogel laat geregeld zijn lachende roep horen. Afgelopen voorjaar werden de Vogelaars blij verrast: een nest jonge Grote Bonte Spechten. Zij hadden hun woonst langs het pad naar de brievenbus en zo konden de steeds scheller wordende roepen van de jongen goed gevolgd worden. Op een dag waren ze uitgevlogen en was het weer stil bij het hol. De jongen bleven in de buurt rondhangen en het was een genot hen geregeld in de bomen rond de vijver te zien. Tot dusver alles pais en vree.

Maar, op een dag, ergens in september veranderde er wat aan het gedrag van een van de jongen. Die had plotsklaps serieus veel interesse in een vogelhuis dat bij de vijver tegen een berk hing. Van serieuze interesse ging het over tot pikken in het hout. Door ervaring wijzer geworden waren in de loop der jaren alle vogelhuisjes al voorzien van metalen invlieggaatjes. In de broedseizoenen was al menige nestingang gesneuveld door spechten die wel erg veel belangstelling hadden in jonge kuikens van andere vogelsoorten. Nee, dachten de beide Vogelaars, dat gaat je niet lukken hoor, metaal kapot pikken. Maar of het een vorm van puberaal gedrag of een zoektocht naar een verblijf voor de nacht was, geen idee, maar de jonge Grote Bonte gaf niet op. Hij startte een aanval naast de metalen opening. Man Vogelaar vond het welletjes en stook naar buiten om de vogel weg te jagen. Aanvankelijk lukte dat, maar slechts voor korte tijd. De jonge Grote Bonte werd brutaler en vertrok met steeds korter tussenpozen. Na circa twee weken ontstond de situatie dat hij alleen nog maar opzij keek als Vogelaar hem weer wilde wegjagen. Daarbij keek hij alsof hij dacht: "Oh ben jij daar weer en dacht je me weg te jagen? Geen tijd, ik moet door met timmeren". Kwam Vogelaar dichterbij dan vloog hij enkele tientallen meters weg om zodra Vogelaar zijn hielen had gelicht terug te keren. Liep man Vogelaar het pad af naar de brievenbus dan volgde deze vogel hem heel de weg en liet onderweg zijn roep horen. Vrouw Vogelaar bezag het spel tussen die twee met grote hilariteit. Na enkele weken van wegjagen en terugvliegen ging de jonge Grote Bonte over op een andere tactiek. "Oké, jij mij wegjagen, dan zoek ik wel een ander huis om op te timmeren". Zo werden de andere vogelhuisjes in een straal van 20 meter om het eerste huisje door hem

aangepakt. Vogelaars keken met lede ogen toe hoe de nette vogelwijk langzamerhand aan het veranderen was in een krottenbuurt. Dit mocht zo niet doorgaan. Alle gevoelens van goede Vogelaars ten spijt kon het vandalisme van de jonge Grote Bonte, die klaarblijkelijk aan een ernstige gedragsstoornis leed, niet langer getolereerd worden. Zo bedachten de Vogelaars een beschermplan voor de vogelhuisjes: dikke vijverfolie ertegen, dan zal ie er wel afblijven. Zo gezegd, zo gedaan. Een hele dag was man Vogelaar doende om alle vogelhuisjes naar beneden te halen, minutieus een voorwand te knippen en achter de metalen invliegwand te plakken en daarna de kasten weer op te hangen. Wat waren de Vogelaars trots: nu zal het wel afgelopen zijn! Dat was ook enkele dagen zo, maar die hoop leek snel vervlogen toen het bekende getimmer, maar nu wat doffer weer klonk. De vete tussen Vogelaar en jonge Grote Bonte was kennelijk nog niet over. En hetzelfde ritueel volgde van weggagen, en een uitlachende jonge Grote Bonte. Het was intussen begin november en op een dag klonk het getimmer weer luid en duidelijk. Ja hoor, de jonge Grote Bonte had gewonnen: de rubberwand van de nestkast lag op de grond. Het was verbazingwekkend te zien hoeveel scherpe grote gaten en scheuren deze vogel er in de afgelopen weken had weten in te pikken. De kracht en scherpte van zo'n snavel blijken verbluffend. De timmerwerken gingen door tot verdriet van de Vogelaars, maar eindigden plotsklaps ergens eind november. Reden onbekend, maar de vete is bijgelegd.

Nog steeds vliegt de vogel hier rond en gedraagt zich, - nu eind januari - als een echte mannetjesputter. De eerste langdurige territoriumgevechten met een adulte man hebben we van de week aanschouwd.

Het vrouwtje dat voor deze jonge Grote Bonte kiest heeft straks zeker een sterke partner gevonden!

Wij zij in ieder geval erg onder de indruk van deze vogel met zijn eigenaardige capriolen.

Mary Holleman

Ecologische ontwikkelingen in Breda, goed voor de Steenuil

Stadsuitbreidingen zijn over het algemeen niet bepaald gunstig voor de vogelstand ter plaatse, vooral kritische soorten als Patrijs en Steenuil hebben daar veel last van. Gelukkig is er dan de Flora- en Faunawet maar in de praktijk wordt niet altijd de hand gehouden aan de bepalingen daarin. Er moet dan, zoals het zo mooi heet, worden gecompenseerd.

In 2008 is de Steenuil door de bewoners van Breda gekozen tot speciaal te beschermen soort in het kader van de biodiversiteit (Countdown 2010).

Voor de Steenuil is door de gemeente Breda een plan van aanpak geschreven. Er wordt in bepaalde gebieden rekening gehouden met het biotoop van de Steenuil. Andere soorten als bijvoorbeeld Patrijs, Ringmus en Kneu profiteren daar ook van.

Een aantal gebieden wordt ontwikkeld of is reeds klaar, onderstaand zijn een viertal gebieden beschreven waarvoor dit geldt.

Plan Bijloop

Plan Bijloop, gelegen tussen de Rithsestraat en de Sprundelsebaan wordt op het ogenblik afgerond. Het beekdal is hier nog mooi gespaard gebleven en is idyllisch gelegen aan het Hazardwegje. De beek wordt weer meanderend aangelegd, er komen een vijftal poelen en de omgeving wordt afwisselend beplant met struiken en bomen. Bloemrijke graslanden en natuurvriendelijke oevers worden aangelegd. Plas-dras gebieden worden gecreëerd om de biodiversiteit te verhogen. Tevens komt er een ijsvogelwand. Het leefgebied voor onder andere de Steenuil in dit gebied blijft gehandhaafd.

(Ben van Ooijen)

Hoeveneind

Plan Hoeveneind is gelegen tussen de Hoge Vucht en Teteringen. Er is begonnen met werkzaamheden voor een nieuw natuurgebied van 5 hectare. Het voormalige maïsland wordt ingericht als bloemrijk hooiland en akkerland. De beplanting wordt aangevuld met bomenrijen en houtsingels. Het project maakt deel uit van het landschapspark De Open Linie tussen Breda en Oosterhout. In de directe omgeving verblijven nog Patrijzen en Steenuilen. Bij de inrichting van dit gebied is aan deze

soorten gedacht; hopelijk kunnen zij de weg hiernaartoe vinden.

Gilzewouwerbeek

Plan Gilzewouwerbeek is vorig jaar gerealiseerd. De beek is meanderend aangelegd; er zijn drie verschillende hoogtes: stroomgeul, winterbed en het beekdal. Het gebied ligt aan de rand van Bavel, tussen de Bolbergseweg en de Blookweg. Vanaf de Bolbergseweg is het gebied te bezoeken.

Het gebied wordt bezocht door onder andere Kerkuil en Steenuil. Afgelopen jaar hebben er Kleine Plevieren gebroed en de Gele Kwikstaart.

Landschappelijke Driehoek (Flodderdreef eo.)

De boerderij aan de Flodderdreef (achter St. Joost) wordt momenteel verbouwd en de omgeving wordt ecologisch ingericht. De gemeente heeft in samenwerking met Brabants Landschap (Landschapsbeheer) een plan gemaakt voor het inrichten van de omgeving achter de schuur. De knotwilgen die er staan worden behouden en er wordt nog een rij aangeplant. Het gebied is particulier eigendom van de Fam. de Kok.

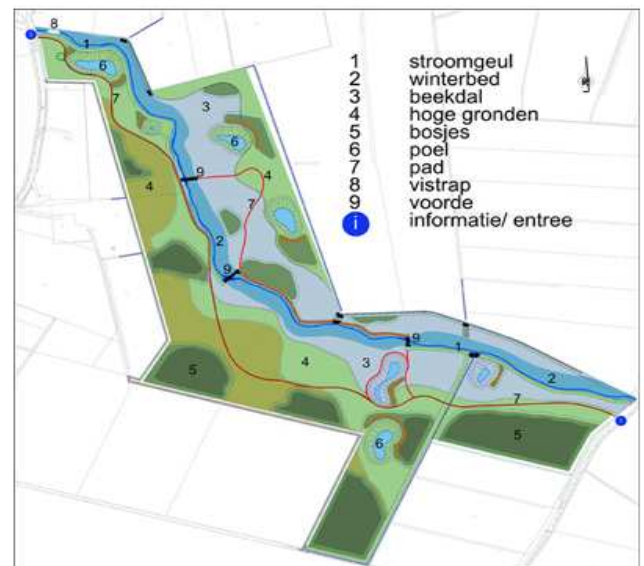
Er is een steenuilkast geplaatst. De Kerkuil is hier afgelopen jaar waargenomen.

De weilanden tussen de Flodderdreef en de Loevesteinstraat zijn onlangs aangekocht door de gemeente Breda. De bedoeling is om dit gebied ook ecologisch te gaan inrichten. Plannen worden op het ogenblik gemaakt.

Ecologen van de gemeente

Jeroen Stoutjesdijk, Wouter Schuitema, Rombout van Eekelen en Raymond van Breemen zijn goed bezig! De samenwerking met de ecologen werpt zijn vruchten af, daar moeten we blij mee zijn.

Martin van Leest

Gilzewouwerbeek

Het Markdal

Algemeen

Met Markdal wordt hier het stroomgebied van de (Boven) Mark aangeduid vanaf de grenspaal bij Meersel-Dreef tot aan de Duivelsbrug in het Ginneken.

De Mark is een laaglandbeek die na de bron in Merksplas wordt gevoed door verschillende andere beken en daardoor uiteindelijk ter hoogte van Breda van beek tot rivier uitgroeit.

Het Markdal is eigendom van Natuurmonumenten en van diverse particuliere grondeigenaren. Het beheer wordt onder andere uitgevoerd door Staatsbosbeheer, waterschap Brabantse Delta en Brabants Landschap.

(Arend Meeuwissen)

Ligging en bereikbaarheid

Atlasblokken: 50-13-34/44/54 en 50-23-13/23/34/44/53

Het Markdal is vanwege de langgerekte vorm op allerlei manieren goed bereikbaar. Zowel vanuit het Ginneken, Ulvenhout en het Mastbos in het noorden van het gebied als vanuit Strijbeek, Notsel, Galder en Meersel-Dreef in het zuiden, zijn er vele wegen en paden die leiden naar het Markdal. In het Markdal zelf kan uitstekend gewandeld of gefietst worden op de wandel- en fietspaden die van noord tot zuid het gehele dal doorkruisen. Ook kan het gebied per kano worden verkend.

Beschrijving

Kenmerkend aan het Markdal is dat het niet alleen agrarische weidegronden, bospercelen en parktuinen maar ook stedelijke gebied omvat. Dit maakt het tot een zeer gevarieerd en geliefd gebied. Afgelopen jaren is gestart met werkzaamheden om de natuurlijke, meanderende loop in de Mark terug te brengen. Op diverse plaatsen is de grond verschaald door de bovenlaag van weilanden af te graven. Hierdoor wordt ruimte gegeven aan plantensoorten die passen in een dergelijk beeklandschap. De doelstelling voor de komende jaren is om op deze wijze verder te werken aan het 'duurzaam en vitaal' maken van het Markdal. Direct aan het Markdal grenzen andere natuurgebieden, zoals het Mastbos, de Blauwe Kamer, de Elsakker en de Aschputten (Meerle). Hierdoor is sprake van een omvangrijke, aaneengesloten, natuurlijke zone.

Mogelijkheden

Het Markdal biedt goede mogelijkheden om zowel korte als lange wandel- of fietstochten te maken. De laatste zomers was het bewoonde ooievaarsnest op de boerderij van Staatsbosbeheer een ware publiekstrekker. Reislustigen

kunnen hun tocht door het Markdal uitbreiden met een tocht door de 'Vallei van De Mark' die loopt vanaf Merksplas tot aan de watermolen bij Meersel-Dreef. Met horeca op loopafstand in het Ginneken en de speeltuin/Mariatuin met terras bij de paters in Meersel-Dreef heeft het Markdal 'voor ieder wat wils' te bieden.

Blauwe Reiger

(Ria Lambregts)

Wat is er te zien

In het Markdal zijn afgelopen jaren meer dan 150 verschillende vogelsoorten waargenomen. Zo zijn de volgende vogels regelmatig te zien:

Lente/zomer

Ooievaar, Oeverzwaluw, Boerenzwaluw, Gierzwaluw, IJsvogel, Kleine Karekiet, Bosrietzanger, Blauwe Reiger, Grote Zilverreiger, Lepelaar, Aalscholver, Knobbelzwaan, Wilde Eend, Kuifeend, Meerkoet, Waterhoen, Fuut, Dodaars, IJsvogel, Bosuil, Buizerd, Kokmeeuw, Stormmeeuw, Boomklever, Blauwborst Kramsvogel, Kievit, Scholekster, Roodborsttapuit, Groene Specht, Putter, Sijs, Watersnip.

Herfst/winter

Grote Canadese Gans, Grauwe Gans, Nijlgans, Blauwe Reiger, Grote Zilverreiger, Aalscholver, Knobbelzwaan, Wilde Eend, Kuifeend, Wintertaling, Smient, Meerkoet, Waterhoen, Fuut, Dodaars, IJsvogel, Bosuil, Buizerd, Kokmeeuw, Stormmeeuw, Boomklever, Kramsvogel, Kievit, Scholekster, Groene Specht, Putter, Sijs, Watersnip.

(Arend Meeuwissen)

Jan Benoist en Arend Meeuwissen

Arend Meeuwissen

Arend is vaak te vinden aan de oevers van de Mark. Dus dat was dan ook de plek waar we een wandeling zouden gaan maken. De weersomstandigheden leenden zich helaas maar voor een korte wandeling. Maar we hebben toch nog in een half uurtje twee Isvogels, enkele Puttertjes en een Groene Specht gezien. Zelfs ik snap nu waarom hij er zo graag komt.

Hoe belangrijk is het vogelen voor jou?

Met de drukte van alledag wil ik echt tijd vrij maken voor het vogelen. Het vogelen betekent voor mij dat ik mijn aandacht volledig kan richten op de natuur in mijn omgeving. Al wandelend of fietsend ben ik volledig geconcentreerd op iedere beweging, ieder geluidje. En door het vogelen raak je ook geïnteresseerd in het natuurbeheer in brede zin: wat gebeurt er allemaal in en met het landschap, kun je iets doen aan het schoon houden van de omgeving?

Wat betekent de Vogelwerkgroep voor jou?

Door de activiteiten van de Vogelwerkgroep kan ik mijn focus goed gericht houden op het vogelen. Veel leden van de Vogelwerkgroep zijn enthousiast met vogelen bezig en zo leer je steeds weer nieuwe feiten, krijg je nieuwe inzichten en blijf je enthousiast.

Waarom ben je lid geworden?

Tijdens een korte ziekenhuisopname ben ik in contact gekomen met het vogelen door een kamergenoot die mooi kon vertellen over vogels en het vogelen.

Om aan mijn conditie te werken ben ik bij thuiskomst gestart met wandelen en fietsen in het Markdal. Daar 'ontdekte' ik hoe mooi de natuur in het voorjaar is en ben ik met een digitale camera vogels gaan filmen. Toen ik zo op een keer een groepje ganzen op de ijsbaan in het Ginneken aan het filmen was, vroeg een voorbijgangster aan mij of ik wist wat voor ganzen dat waren met van die zwarte vlekken rond de ogen. Helaas kon ik het haar niet vertellen. Vervolgens heb ik een vogelboek gekocht. Ik was helemaal enthousiast toen ik te weten kwam dat het Nijlganzen bleken te zijn. Dat was de aanleiding voor mij om lid te worden van de Vogelwerkgroep en zo meer te leren over de vogels in het Markdal.

Wat is je mooiste vogelervaring?

Het was een koude winterdag, 8 graden onder nul, noorden- wind, flinke sneeuwbuï. Ik was benieuwd wat er met dit barre weer in het Markdal te zien zou zijn.

Goed aangekleed op pad gegaan trof ik een prachtig wit, landschap aan, verder niemand aanwezig. Midden in een

weiland langs de oevers van de Mark zaten twee krachtige vogels, wild hakkend met hun snavel in de bevroren grond. Wow...! wat zouden dat voor vogels zijn? Snel gefilmd, maar slecht beeld vanwege de sneeuw en ik durfde niet dichterbij te komen. Ik dacht, misschien zijn het wel vogels die met de noordoostenwind uit Scandinavië of Rusland meegevoerd zijn naar het Markdal? Na het filmpje wel twintigmaal bekeken te hebben werd het mij duidelijk. Het bleken twee Groene Spechten te zijn, op zoek naar eten in de bevroren grond!

Wat is je vreemdste ervaring op vogelgebied?

Ergens in het Markdal en de op de Galderse Heide is zo nu en dan een heel bijzondere verschijning te zien. Het is een kruising van een Muskuseend en een Nijlgans. Soms zit hij in zijn eentje op een eilandje in een van de vennen van de Galderse Heide en op andere momenten zie je hem samen met twee Nijlganzen optrekken en waggelt hij rustig door het Markdal.

Wat is je lievelingsvogel?

Hoewel ik echt kan genieten van de vrolijke Oeverzwaluwen en Ooievaars in de lente en de zomer en de Waterhoentjes in de winter, is de Grote Canadese Gans toch voor mij favoriet. Als er zo'n groep Canadezen met veel geluid in het Markdal komt aanvliegen en een landingsplaats kiest op een paar meter afstand van waar je staat, vind ik dat machtig om te zien. Het lijkt ook wel of ze met elkaar communiceren. Laatst bij de winterwatervogeltelling van november was er een dichte mist en zat er een groep vlakbij de Scheele Brug. Een ander groepje kwam aanvliegen, en met de nodige geluiden werden ze naar de groep geloodst.

Wat doe je zoal op vogelgebied?

In de wintermaanden de winterwatervogeltellingen in het Markdal in de werkgroep bij Harry van Vugt.

Verder de jaarlijkse zomerganzentelling onder leiding van Staatsbosbeheer.

Ook heb ik enkele malen meegeholpen bij de stand van de Vogelwerkgroep bij Plein Air aan de Mark en de Fair van Staatsbosbeheer.

Wat is het mooiste vogelland?

Buiten Nederland heb ik alleen vogelervaringen in het Vlaamse land. In de vakantieperiodes vind ik het mooi om natuurgebieden net over de grens in De Kempen te bezoeken. Daarom ben ik ook lid geworden van de Belgische natuurorganisatie Natuurpunt Markvallei in de regio Hoogstraten.

Verder heb ik de wens om ooit nog eens te vogelen in Zuid-Afrika, mijn geboorteland. Dat lijkt mij schitterend.

Wat is je favoriete gebied in Nederland?

Dat is natuurlijk het Markdal. De rivier de Mark die stroomt door agrarische gebieden, stadswijken, weidegebieden, bos, van België naar Nederland en dat alles met elkaar verbonden door een schitterend fietspad. Dat is werkelijk uniek. En hoe vaak je er ook komt, je ziet altijd weer wat nieuws of interessants.

Zijn we nog wat vergeten?

Eigenlijk niet hoor. Alleen ga ik me meteen inschrijven voor de eerstvolgende vogelcursus. En zo gezegd zo gedaan.

Jan Benoist

Stadsvogels

Een aantal leden heeft begin 2000 het idee opgevat om onderzoek te doen naar de vogels binnen de bebouwde kom van Breda, vooral omdat ze het zelf leuk en interessant vonden en ook omdat er nog zo weinig bekend was over de aanwezigheid van (broed)vogels in dit gebied. Hieruit is eigenlijk de stadsvogelprojectgroep (werkgroep stadsvogels) ontstaan.

In het seizoen 2001 zijn we met een groep van circa elf leden gestart om Breda op vogels te gaan karteren. Uiteindelijk zijn we in 2008 gestopt. Het totale onderzoek zou anders te lang duren, ook omdat het biotoop stad steeds groter wordt (je kunt wel aan de gang blijven, maar dat doen we dan ook)!

Het kostte veel inspanningen in weer en wind om de zingende mannetjes te karteren (methode Bloem) op kaarten die werden aangeleverd door de gemeente Breda.

Redactie

Om al deze gegevens uit te werken is een redactieteam ontstaan dat er voor gezorgd heeft dat er een stadsvogelboek, 'VOGELS (houden) VAN BREDA 2001-2008', is verschenen. Een boek, geheel in kleur, met verspreidingskaarten, algemene teksten, leuke korte belevenissen, vele foto's, en waar en hoeveel territoriumhoudende vogelsoorten in de stad Breda aanwezig zijn. Het eerste exemplaar is in 2009 gepresenteerd en aangeboden aan de toenmalige wethouder Wilbert Willems. Nu is er nog maar een beperkt aantal exemplaren voorradig!

Tellingen

Deze groepsactiviteit van toen staat niet op zichzelf. Er zijn ook leden die alleen een onderzoekje doen, tellingen verrichten of waarnemingen binnen de bebouwde kom doorgeven.

Een voorbeeld: het jaarlijks tellen en bekijken van de verschillende roekenkolonies in en bij de stad, de gierzwaluwproblematiek bij het renoveren van woningen en gebouwen, het tellen van Huiszwaluwen, huismussenonderzoek, en het signaleren van vogelbedreigende situaties (zoals het verdwijnen van fraaie behuizingen en van voor vogels belangrijke beplantingen en of biotopen). Het meedoen aan de nationale tuinvogeltelling van Vogelbescherming hoort er ook bij. Zelfs bestemmingsplannen worden bestudeerd om voor de vogels in de stad en de natuur het onderste uit de kan] te halen.

Jaarlijks proberen we bij elkaar te komen om te bespreken wat we het komende seizoen zullen gaan doen. De laatste jaren na de stadsinventarisatie is hier niet veel meer van gekomen, maar....we gaan ons 'herpakken'!

We gaan informeren of de gemeente Breda wellicht inventarisatiegegevens nodig heeft van een bepaald deel van de stad.

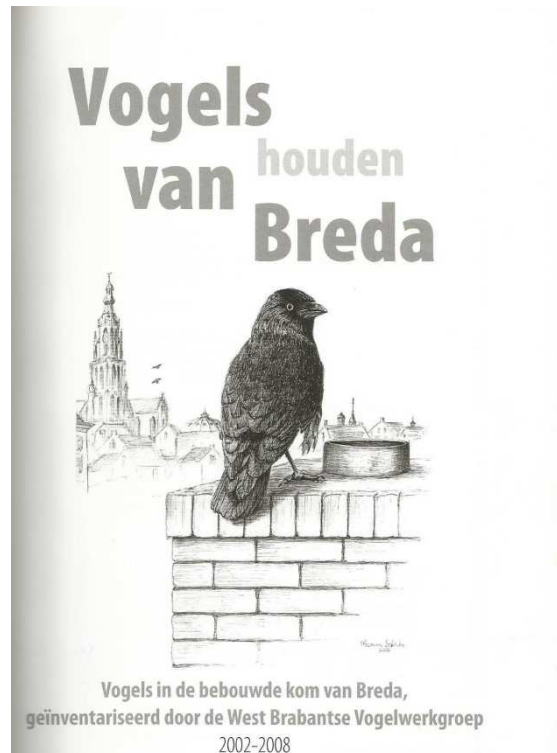
Hieruit kunnen weer andere interesses ontstaan: Zwaluwenwerkgroep, stadstuin- of groen-onderhoudgroep, het weer monitoren van de eigen stadswijk of soortkarteringen binnen de bebouwde kom.

We hebben goede contacten, circa 2-3 keer per jaar, met de stadsecologen om gegevens en nieuwe natuurontwikkelingen te bespreken. Nieuwe en oude zaken komen dan aan de orde: steenuilenbeheer, Waterdonken met onze oeverzwaluwenwand, huiszwaluwtilen, inrichting Emerput als 'vogelboulevard'.

Viermaal per jaar houden we een excursie binnen de stad (van 7.00-circa 9.00 uur) om leuke waarnemingen nabij de voordeur te bekijken. Enkele parken en straten worden doorlopen en dat levert elke keer weer iets verrassends op.

Kortom de stadsvogelwerkgroep blijft interessante vogelzaken behartigen en in samenwerking met de gemeente, woningbouwverenigingen, architecten, projectontwikkelaars, wijkraden en burgers kunnen we Breda op de kaart zetten (dat hebben we voor een deel al gedaan) voor een vogelgeluidenrijke stedelijke en groene woonomgeving.

Willem Veenhuizen

De Werkgroepen

Stadsvogels	Willem Veenhuizen	willemveenhuizen@casema.nl	De Kamertjes	Jan Benoist	janbenoist@ziggo.nl
Roofvogels	Raymond van Breemen	fam.vanbreemen@ziggo.nl	Polen	Jan Benoist	janbenoist@ziggo.nl
Uilen	Martin van Leest	mvanleest@planet.nl	Knotwerkgroep	Rob Fisscher	r.fisscher@ziggo.nl
Watervogels	Harry van Vugt	harryvanvugt@live.nl	4e Bergboezem	Kees van der Krift	kees@vdkrift.nl
Weidevogels	Evelien Eversdijk	evelieneversdijk@gmail.com	Dintelse Gorzen	Ronald Buijnsters	ronjose@ziggo.nl
Rooskensdonk	Harry Janssen	harry@syhu.nl			

Kruisbekken in soorten en maten

Bij uw wandeling door de naaldbossen kunt u dankzij de invasie in de herfst en winter van 2013/2014 verschillende soorten Kruisbekken tegen komen. Dit is een van de grootste invasies van Kruisbekken van de laatste decennia. Goed kijken en luisteren is noodzakelijk om de soort vast te kunnen stellen.

De Kruisbek is in ons land een broedvogel van oude sparrenbossen en kan net als tijdens de huidige invasie van vogels uit Scandinavië in grote aantallen voorkomen. Kruisbekken zijn iets groter dan Huismussen. De mannetjes zijn voornamelijk roodachtig. Dit rood kan variëren en is niet gebonden aan leeftijd. De vleugels en de staart, die vrij kort is, zijn grijsbruin. De vrouwtjes zijn olijfbroen met een gelige stuit. De jonge vogels lijken op de vrouwtjes maar hebben een sterk gestreepte onderzijde. Een klein deel van de Kruisbekken heeft witachtige vleugelstrepen. Ze klimmen als papegaaitjes rond in de toppen van sparren op zoek naar sparrenkegels en peuteren met hun snavel de zaden eruit. Ze vliegen golvend en snel en vormen vaak groepen. Ze zijn erg luidruchtig. Het geluid tijdens de vlucht is een herhaald 'giepp giepp'. En tijdens het foerageren maken ze soms een nasaal geluid 'tsup tsup'. Ze kunnen echter ook andere geluiden maken, heel gevarieerd. Kruisbekken broeden vaak midden in de winter. Sneeuw en ijs hebben geen invloed op het broedresultaat.

Grote Kruisbek, *Loxia pytyopsittacus*

Deze lijkt erg op de Kruisbek maar is groter, heeft een grote krachtige snavel en een dikke hals. Doordat de snavel zo zwaar is lijkt hij minder gekruist en lijkt hij een bredere basis te hebben dan de snavel van de Kruisbek

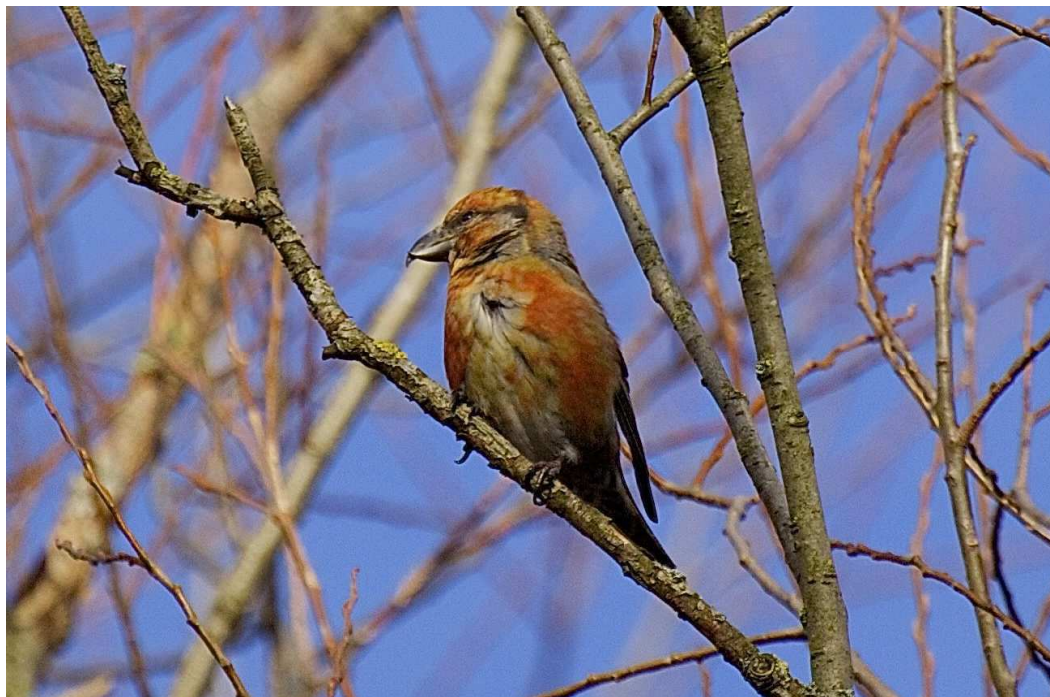
De mannetjes zijn over het algemeen groter dan de vrouwtjes. De snavelgrootte neemt toe met het ouder worden van de vogel. De snavel van de mannetjes lijkt op de snavel van een papegaaitje. De snavels van de vrouwtjes zijn meestal groter dan die van de mannetjes Kruisbek. Het geluid dat ze maken is dieper en klinkt ongeveer als 'kluuk kluuk'. Ze voeden zich hoofdzakelijk met zaden uit dennenappels. Hij komt voor in de noordelijke naaldboomgordel, zelden - en dan alleen bij invasies - daarbuiten.

Witbandkruisbek, *Loxia leucoptera*

Deze soort lijkt op de Kruisbek maar is in het algemeen slanker en compacter dan de Kruisbek. Hij verschilt in ieder kleed van de Kruisbek door de twee duidelijke witte banden op de donkere vleugels. Doordat er echter regelmatig Kruisbekken met lichte vleugelstrepen voorkomen is de herkenning van de Witbandkruisbek moeilijker dan men zou denken. De witte vleugelstrepen worden gevormd door witte toppen aan de middelste en grote armdekveren en tertials. Het is dus belangrijk de grootte en de vorm van de vleugelstrepen te bepalen. Adulte vogels hebben brede (5-12 mm), zuiverwitte vleugelstrepen, waarvan de onderste op de binnenste grote dekveren breed is maar op de buitenste grote dekveren vrij smal. Deze lijkt daardoor op een halve maan. De bovenste vleugelstreep is soms slecht zichtbaar. De vogel doet bij het opvliegen denken aan een Vink. Het geluid is zachter dan dat van de Kruisbek 'kieff kieff'. Het hoofdvoedsel bestaat uit de zaden van de larix. De vogel heeft een nog beperkter verspreidingsgebied dan de Grote Kruisbek. En hij vertoont een invasie-achtig optreden.

Hans van der Sanden

Kruisbekken in de bossen van Dorst

Ria Lambregts

Waarnemingen + Agenda

1	Roerdomp	9-11-2013	Breda	Lange Bunders en Slangwijk	Ger Duijf
1	Kleine Zilverr.	15-12-2013	Drimmelen	Polder Nieuwland NB2124	Jan Benoist
220	Kleine Zwaan	1-12-2013	Werkendam	Nieuwendijk (NB) - Groote Waardweg	Harry van Vugt
5	Kleine Rietgans	9-11-2013	Drimmelen	Hooge Zwaluwe - Groote Zonzeelsche Polder	Harry van Vugt
12001	Kolgans	11-1-2014	Alphen-Chaam	Chaam - De Maaien	Jan Vermeulen
1	Roodhalsgans	19-1-2014	Drimmelen	Nw.Zwaluwe Polder NB2141	Jan Benoist
800	Wintertaling	6-11-2013	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Harry van Vugt
100	Slobeend	15-11-2013	Breda	Emerput	Raymond van Breemen
1	Topper	10-11-2013	Drimmelen	Hollandsch Diep - Oost van Moerdijkbruggen	Tim van Oerle
1	IJseend	15-12-2013	Breda	Emerput NB1812	Cor Borghouts
1	Ruigpootbuizerd	18-1-2014	Steenbergen	Dintelse Gorzen Oost	Gert Bouwmeester
1	Smelleken	4-1-2014	Alphen-Chaam	Chaam - Srijders-Chaam e.o.	Leo Nagelkerke
6	Patrijs	29-1-2014	Alphen-Chaam	Galder	Joop van Riet
2500	Kievit	17-1-2014	Alphen-Chaam	Chaam - De Maaien	Piet van Iersel
1	Bokje	18-1-2014	Steenbergen	Dintelse Gorzen Oost	Gert Bouwmeester
52	Watersnip	16-12-2013	Oosterhout	Oranjepolder	Jan Boers
1	Bosuil	31-1-2014	Breda	Ulvenhout - Ulvenhoutsche Bosch	Martin van Leest
2	IJsvogel	27-12-2013	Breda	Markdal	Arend Meeuwissen
1	Midd. Bo.Specht	9-12-2013	Breda	Markdal	Rutger van Ouwerkerk
1	Gr. Gele Kwikstr.	12-1-2014	Breda	Waterakkers	Leo Nagelkerke
1	Beflijster	12-1-2014	Drimmelen	Hooge Zwaluwe	Mathilde Marijnissen
1	Klapekster	5-1-2014	Baarle-Nassau	Merkske - De Broskens	Ria Lambregts
2	Frater	19-1-2014	Breda	Lange Bunders en Slangwijk	Kees van der Krift
8	Kleine Barmsijs	23-12-2013	Zundert	Pannenhoeft e.o.	Martin van Leest
20	Kruisbek	24-1-2014	Oosterhout	Boswachterij Dorst	Cees Janssen
2	Grote Kruisbek	25-1-2014	Gilze en Rijen	Chaam - Chaamsche Bosschen - Ossengoor	Harry van Vugt

Lente 2014

Datum	Activiteit	Contactpersoon	Telefoon / mailadres	Bijzonderheden
Do 06-03	Workshop vogelgeluiden door Sovon	Hans van der Sanden	076 587 8432 ahsandens@hetnet.nl	20.00-22.00 uur Gemeenschapshuis "De Wegwijzer"
Za 08-03	SWEV –dag	John Frijters	076 503 1750	Vogelrevalidatiecentrum Zundert
Zo 09-03	Vroege voegelexcurisie	Marjo Lips	076 515 0627 / 06 8303 6803	Aanmelden bij Marjo
Wo 19-03	Vroege voegelexcurisie	Marjo Lips	076 515 0627 / 06 8303 6803	Aanmelden bij Marjo
Za 16-03	Stadsvogel excursie	Willem Veenhuizen	06 1069 0477	7.00 uur Grote Kerk
Do 20-03	Ledenvergadering	Eric van Damme	0162 45 3563	20.00-22.00 uur "De Wegwijzer"
Za 22-03	Excursie Tunhoutse Vennen	Martin van Leest	0625403739	9.30- 17.00 uur Schoolakkerplein
Zo 30-3	Vroege voegelexcurisie	Marjo Lips	076 515 0627 / 06 8303 6803	Aanmelden bij Marjo
Wo 09-04	Vroege voegelexcurisie	Marjo Lips	076 515 0627 / 06 8303 6803	Aanmelden bij Marjo
Za 12-04	Vier jaargetijden Voorjaarsflora en Vogelzang	Kors Jan Snoeij Erik vd Hoeven John Frijters	06 5530 8580 voorzitter@westbrabantsewvg.nl	13.30 uur Bezoekerscentrum Wolfslaar
Zo 13-04	Stadsvogelexcursie	Willem Veenhuizen	06 1069 0477	7.00 uur start bij tank Wilhelminapark
Do 17-04	Lezing Tiengemeten	Ellie Pruiksmas	076 565 8570	door Rob Burgmans. Alleen voor leden
Za 19-04	Excursie Tiengemeten	Ellie Pruiksmas	076 565 8570	
Ma 21-04	Vroege voegelexcurisie	Marjo Lips	076 515 0627 / 06 8303 6803	Aanmelden bij Marjo
Wo 30-04	Vroege voegelexcurisie	Marjo Lips	076 515 0627 / 06 8303 6803	Aanmelden bij Marjo
Zo 11-05	Vroege voegelexcurisie	Marjo Lips	076 515 0627 / 06 8303 6803	Aanmelden bij Marjo
Za 17-05	Start Nationale Vogelkijkweek	Eric van Damme	0162 54 3563	t/m zondag 25 mei
Wo 21-05	Vroege voegelexcurisie	Marjo Lips	076 515 0627 / 06 8303 6803	Aanmelden bij Marjo
Zo 24-05	Vogelexcursie Lage Vugt	Wilma Rasink	076 565 7726	9.00 uur Parkhoeve
Do 29-05	Dauwtrappen op Hemelvaart	Harry van Vugt	harryvanvugt@live.nl	6.00 uur Schoolakkerplein

De Werkgroep Stadsvogels

